

Seletuskiri haridus- ja teadusministri käskkirja „Toetuse andmise tingimuste kehtestamine tegevuse „Kõrghariduse kvaliteet ja rahvusvahelistumine“ elluviimiseks“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus ja eesmärk

Vastavus valikukriteeriumidele

Käskkirja alusel ellu viidavate tegevuste kooskõla valdkondlike arengukavadega on viidatud eelnõu punktis 1.3, seos rakenduskava erieesmärgiga punktis 1.2. Tegevuste panus meetme väljund- ja tulemusnäitajate saavutamisse on käskkirja eelnõu punktis 3.4. Projekti põhjendatust on selgitatud eelnõu seletuskirja punktis 1.1. ning käskkirja punktides 1.5; 2; 3 ja 8. Tegevuse elluviimiseks arvestatud kulude maht on esitatud käskkirja eelnõu punktis 8 ja eelarve kujunemise alus selgitatud eelnõu seletuskirja punktis 2. Toetuse taotleja suutlikkus projekti ellu viia on selgitatud eelnõu seletuskirja punktides 4 ja 5. Projekti kooskõla Eesti pikaajalise arengustrateegia aluspõhimõtete ja sihtidega ning horisontaalsete põhimõtetega on välja toodud käskkirja eelnõu punktis 1.4. Käskkirja kehtestatakse perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse § 10 lõigete 2 ja 4 (edaspidi ÜSS2021_2027) alusel.

Käskkirjaga reguleeritakse Haridus- ja noorteprogrammi ja Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava meetmete nimekirja meetme 21.4.4.2 „Hariduse, ühiskonna ja tööturu seosed“ sekkumise „Kõrghariduse kvaliteet, rahvusvahelistumine ja doktorikoolid“ raames tegevuse „Kõrghariduse kvaliteet ja rahvusvahelistumine“ rakendamiseks toetuse andmise ja kasutamise tingimusi ning korda (edaspidi KVARA).

Tegevuste rahastamisega Euroopa Sotsiaalfond+ vahenditest aidatakse kaasa Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava perioodiks 2021-2027 poliitikaeesmärgi „Sotsiaalsem Eesti“ erieesmärgi (e) „muuta haridus- ja koolitussüsteemid kvaliteetsemaks, kaasavamaks, tõhusamaks ja tööturule vastavamaks, muu hulgas mitteformaalse ja informaaalse õppimise valideerimise kaudu, toetamaks võtmepädevuste, sealhulgas ettevõtlus- ja digioskuste omandamist, ning edendades duaalkoolitussüsteemide ja õpipoisiõppe kasutuselevõttu“ saavutamisele.

Käskkirja eelnõu ja seletuskirja koostasid Haridus- ja Teadusministeeriumi kõrghariduse valdkonna juht Kristi Raudmäe (tel 735 0186; kristi.raudmae@hm.ee), kõrghariduse valdkonna nõunik Sigrid Vaher (tel 735 0263; sigrid.vaher@hm.ee), kõrghariduse valdkonna peaekspert Kai Treier (tel 735 0742 kai.treier@hm.ee), kõrghariduse valdkonna juhtivekspert Tiina Laidvee (tel 735 0121; tiina.laidvee@hm.ee), strateegilise planeerimise ja kommunikatsiooni osakonna välisvahendite planeerimise juht Inge Oopkaup (tel 735 0279; inge.oopkaup@hm.ee), välisvahendite nõunik Ragne Hoff (tel 735 0306, ragne.hoff@hm.ee), õiguspoliitika osakonna õigusnõunik Kadi Molder (tel 735 0234, kadi.molder@hm.ee), strateegilise planeerimise valdkonna peaekspert Meelis Aunap (tel 735 0105, meelis.aunap@hm.ee) ja eelarve- ja finantsjuhtimise osakonna finantsala peaekspert Tiina Kõllamaa (tel 735 0163, tiina.kollamaa@hm.ee).

1.1 Tegevuse taust

Tegevusega panustatakse Riigikogu poolt 12. mail 2021. a vastu võetud „Riigi pikaajaline arengustrateegia „Eesti 2035“ (edaspidi „Eesti 2035“) strateegilistesse sihtidesse „Eestis elavad arukad, terved ja tervist hoidvad inimesed“ ning Haridusvaldkonna arengukava 2021-2035 eesmärkide (nr 1): „Õpivõimalused on valikurohked ja kättesaadavad ning haridussüsteem võimaldab sujuvat liikumist haridustasemetel ja -liikide vahel“. vastavalt (1.3.:) „Õpivõimaluste mitmekesistamiseks, hariduse kvaliteedi tõstmiseks ning eesti keele ja kultuuri laiema tuntuse tagamiseks edendatakse rahvusvahelistumist ja õpirännet“. ning vastavalt (2.4.:) „Tagatakse kvalifitseeritud õpetajate, õppejõudude, koolitajate ja tugispetsialistide järelkasy, paindlikud võimalused ametisse asumiseks, tugi algajatele ning professionaalse arengu võimalused kogu karjääri vältel“ ning (nr 3:) „Õpivõimalused vastavad ühiskonna ja tööturu arenguvajadustele“ vastavalt (3.2.:) „Soodustatakse suuremat lisandväärtust loovate oskuste arendamist ning laiendatakse täiendus- ja ümberõppevõimalusi, sh töökohapõhist õpet, et reageerida kiiresti töömaailma arenguvajadustele ning tagada kõigile Eesti inimestele tööturul vajalikud oskused ja teadmised“ saavutamisse.

Tegevus panustab Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava perioodiks 2021-2027 poliitikaeesmärgi Sotsiaalsem Eesti erieesmärgi (e) all nimetatud järgmistesse sekkumistesse: Kõrgkoolide õpetamissuutlikkuse ja -paindlikkuse parandamiseks ning õppevalikute suunamiseks kutse- ja kõrghariduses toetatakse õppekorralduse ajakohastamist ja parendamist. Toetatakse digiõpet ja digipädevuste kaasamist eri õppevaldkondadesse. Toetatakse kutseühingute või tööandjate katusorganisatsioonide ja haridusasutuste koostööd, õppekavade ajakohastamist ja õpingute, sh doktoriõppe kvaliteedi parandamist.

Kõrghariduse kvaliteet

Kõrghariduse kvaliteedi kindlustamine on olnud Euroopa Kõrgharidusruumi üks aluspõhimõtetest ning seetõttu on juba Bologna Deklaratsiooni allkirjastamisest haridusministrite poolt (1999. a) olnud kõrghariduse valdkonnas üheks prioriteetseks tegevussuunaks kõrghariduse kvaliteedi tagamise edendamine. Iga kolme aasta järel toimival haridusministrite kohtumisel on haridusministrid oma allkirjaga järgmise perioodi eesmäärke kinnitades taas rõhutanud õppeprotsessi ajakohastamise ja kvaliteedi parandamise olulisust. Rõhutades märksõnadena õpiväljunditel põhinevate õppekavade olemasolu, mis võimaldavad isiksuse arengut ja vastavad ühiskonna ootustele, paindlike õpiteede loomist ja sobivate õpetamise ning hindamise meetodite olemasolu (Jerevani kommünikee¹), innovatsiooni õppimises ja õpetamises (Pariisi kommünikee)² ning digitaalseid lahendusi kvaliteetse ja kaasava kõrghariduse tagamiseks (Rooma kommünikee³).

Ootused kõrgharidusõppele on muutumas. Arenguseire raporti⁴ kohaselt tõukavad muutusi kõrgharidusmaastikul tagant neli peamist arengusuundumust:

Digitaliseerimine suurendab tööprotsesside efektiivsust ja võimaldab teoreetiliselt kaasata sama kulubaasi juures rohkem tudengeid, kuna veebikursustel osalemiseks registreerunute arvule piirangut seadma ei pea. Praktikas tuleb aga arvestada, et veebikursusi pakuvad ohtralt ka

¹ https://www.ehea.info/media.ehea.info/file/2015_Yerevan/70/7/YerevanCommuniqueFinal_613707.pdf

² https://www.ehea.info/media.ehea.info/file/2018_Paris/77/1/EHEAParis2018_Communique_final_952771.pdf

³ https://www.ehea.info/Upload/Rome_Ministerial_Communique.pdf

⁴ Arenguseire keskuse raport. Kõrghariduse tulevik. Arengusuundumused aastani 2035

maailma mainekaimad kõrgkoolid. Tudengite hoidmiseks tuleb eristuda, pakkudes personaliseeritumat teenust, kuid see on seotud lisakuludega.

Rahvusvahelistumine suurendab kõrgkoolide jaoks potentsiaalset turgu ja võimaldab ligi tõmmata rahvusvahelisi talente, kuid globaalne turg tähendab ka avatust globaalsele konkurentsile.

Personaalne lähenemine ning paindlikkus õppimise aja, koha, vormi ja mahu osas muutub enesestmõistetavaks ja soodustab kõrgharidusõppe mitmekesisustumist.

Kõrgkoolidelt oodatakse tuge suurte ühiskondlike muutustega toimetuleku juhtimiseks ning probleemidele lahenduste otsimiseks.

Väljundipõhiseid õppekavasid on Eesti kõrghariduses rakendatud peaaegu 15 aastat ning õpiväljundid on püsinud muutumatuna. Seega lähtuvad kõrgkoolid oma õppekavades 2007. a kokku lepitud teadmiste, oskuste ja hoiakute määratlustest. Kõrgkoolide õppekavade õpiväljundite analüüsis⁵ selgus, et enamik õpiväljundeid on kirjeldatud tasemel, mis vastavad pigem madalate kognitiivsete oskuste arendamisele (nt teadmiste meeldejätmine) ning neis ei kajastunud kõrgemate kognitiivsete oskuste arendamine (nt kriitiline mõtlemine ja analüüsi oskus). Analüüsis selgus, et õppejõudude arusaamad, teadmised ja oskused õppijakesksest lähenemisest, väljundipõhise õppes ja konstruktiivsest sidususest on nii kooliti kui koolide sees väga erineval tasemel. Täna muutuvas maailmas ja vastamaks haridusele esitatavatele nõuetele tulevikus vajavad tänased kõrgharidusstandardi õpiväljundid ajakohastamist.

Viimati nimetatud Eesti Hariduse Kvaliteediagentuuri (edaspidi *HAKA*) analüüs toob välja järgmised kitsaskohad:

1. õppekavad ei ole ajakohased, need on üliõpilasele ebaatraktiivsed, nende koostamisel lähtutakse kaasajastamata õpiväljunditest;
2. õppekavad ei ole sidusad, ei ole jagatud arusaama väljundipõhise õppe põhimõtete rakendamisel, arendamist vajab õppejõudude koostöö ja kogemuste vahetus (probleem õppekava koostamisel on see, et kuigi osatakse õpiväljundeid kirjeldada, siis puudub õppekavas sidusus – kas õpiväljundid on hinnatavad ning saavutatavad ettenähtud aja jooksul);
3. paljudel õppejõududel on ebapiisavad õpetamisalased oskused (kaasaegsete õpetamismeetodite rakendamine, praktilise õppe edendamine (nt tuleks tagada juba teooria õppimisel praktiliste oskuste arendamine, ettevõtlus- ja kultuuridevahelistele pädevustele vajalik suurem tähelepanu));
4. puudub süsteemne/terviklik lähenemine ja piisav teadlikkus hindamismeetodite, -kriteeriumite valikul nii kõrgkooli kui ka õppekava tasandil;
5. pandeemia-aegse perioodi sunnitud digiõppe tõi välja erinevad kitsaskohad. Kuigi kõrgkoolide võimekus ja õppejõudude digipädevused on suurenenud, oodatakse riigilt erinevaid koolitusi, rahvusvahelise praktika jagamist.

HAKA eestvedamisel alustati 2023. a kevadel kõrgharidusstandardis kehtestatud õpiväljundite kaasajastamise protsessiga. Nii institutsionaalse akrediteerimise kui ka õppekavagruppide

⁵ Väljundipõhiste õppekavade rakendamine Eesti kõrgkoolides. https://haka.ee/wp-content/uploads/Hindamisaruannete-analu%CC%88u%CC%88s_2022-2.pdf

kvaliteedihindamise kvaliteedistandardid on andnud ekspertidele võimaluse analüüsida väljundipõhise õppe rakendamist Eesti kõrgkoolides. Väljundipõhine õpe kipub jääma formaalsuseks, õppekavasid ei arendata konstruktiivse sidususe põhimõtetest lähtuvalt.

Kõrgharidustaseme õppe korraldamise ja õppe kvaliteedi kindlustamisega seotud ülesanded sh sisemise kvaliteedisüsteemi tagamine on kõrgkooli-põhised. Selleks, et ühtlustada kõrgkoolide õppekava arendustegevusi, õppetegevuse kvaliteeti tuleb soodustada kõrgkoolide ühistegevusi ning selle sekkumise raames on kõrgkoolid kohustatud kõrgharidusõppe kvaliteedi parendamise tegevusi ellu viima koostöös.

Sunnitud digiõppest tulenevalt on kõrgkoolid laialdasemalt kasutusele võtnud erinevad veebipõhise õppe võimalused. HAKA koostatud kõrgharidustaseme digiõppe uuringust „Kõrgkoolide toimetulek sunnitud kaugõppega perioodil märts-juuni 2020“⁶ nähtus, et õppejõudude digipädevused on suurenenud, kuid riigilt oodatakse rahvusvaheliste praktikate jagamist ja erinevaid personali koolitusi sh toimetulekut uute digirakenduste ja -keskkondadega.

HAKA välisüliõpilaste õppekvaliteeti käsitlevas pilootuuringus⁷ leiti, et kõrgkoolid võiksid kaaluda senisest suuremat koostööd ühiste koolituste korraldamisel nii kohalikele õppejõududele, kes õpetavad välisüliõpilasi (ka eestikeelsed kursused), kui ka välisõppejõududele (inglisekeelsed kursused). Vajadus õpetamisoskusi arendavate ja mitmekultuurilise õpikeskkonna vajadustele keskenduvate koolituste järele on suur.

Uuring tõi välja, et kõrgkoolis tööd alustavad välisõppejõud vajavad süsteemsemat tuge, et kohaneda kiiresti neid puudutavas info- ja kultuuriruumis. Kõrgkoolidel on soovitatav korraldada uutele välisõppejõududele senisest enam sisekoolitusi, mis annaksid ülevaate haridussüsteemist, õppetöö korraldusest, ainepunktidest, töömahust, töökultuurist jms.

Kõrghariduse kvaliteedi kindlustamine (selle juures õpiväljundite sõnastamine) ei ole tegevus omaette. Mida kvaliteetsem on kõrgharidus, seda teadlikumad ja paremate oskustega on tööturule suundujad. Tegevusel on mõju lõpetajate konkurentsivõimele, kaasates erinevaid osapooli, ka tööturule vastavuses. Kvaliteedi tõus mõjutab muu hulgas ka üliõpilaste mobiilsusnäitajaid. Kvaliteetne kõrgharidus ning kaasaegsed ja selgelt sõnastatud õpiväljundid tagavad ühelt poolt õpirändes olevate üliõpilaste õpitulemuste tunnustamise koduülikoolis ning seeläbi julgustavad rohkemaid üliõpilasi mobiilsusvõimalusi kasutama.

Kõrghariduse kvaliteedimeetme tegevus on suunatud õppekvaliteedi parendamisele terviklikult sh eesmärgiga pakkuda koolitusi õppekava arendamiseks ja õpiväljundite uuendamiseks, aga ka õppejõudude õpetamis- ja juhendamisoskuste täiendamiseks laiemalt, sh näiteks ka õppejõududele suunatud distantsõppealased täienduskoolitused ja digiteemad. Kavandavate tegevuste fookus on ka õppejõudude järelkasvul. Kõrgkoolide ootus on, et õppejõudude arendamine võiks sarnaneda perioodil 2007-2013 ellu viidud Primuse programmiga.

⁶ HAKA digiõppe uuring, Kõrgkoolide toimetulek sunnitud kaugõppega perioodil märts-juuni 2020, <https://haka.ee/wp-content/uploads/Kokkuvote-kusitluse-tulemustest.pdf>

⁷ „Välisüliõpilaste õppimine ja õpetamine Eesti kõrgkoolides“ 2019, <https://haka.ee/valisulioopilaste-oppimine-ja-opetamine-eesti-korgkoolides/>

Eesti kõrghariduse rahvusvahelise nähtavuse ja konkurentsivõime suurendamine

21. sajandi kõrgharidus- ja teadusruum on üha avatum ning rahvusvahelistumine on kujunenud oluliseks kõrghariduse- ja teaduspoliitika mõjutajaks. Rahvusvaheline mõõde on kõrghariduse ja teaduse lahutamatu osa, mida arvestatakse ja väärtustatakse kvaliteedimärgina üha enam õppekavaarenduses, personalipoliitikas ja organisatsioonikultuuris. Oskuslikult juhitud rahvusvahelistumine, sh parimate praktikate ja uusimate teadmiste jagamine, panustab kõrgharidus- ja teadusvaldkonna strateegilisse koostöösse nii riigi kui ka institutsiooni tasandil ning tugevdab nii kõrghariduse kui ka teaduse kvaliteeti ja riigi majandust tervikuna.

Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukavas 2021-2025 (edaspidi TAIE)⁸ on viidatud mitmes kohas vajadustele, mida pakuvad või juba täidavad Eestis õppivad välisüliõpilased või juba õpingud lõpetanud vilistlased. TAIE lisab, et Eestis on iduettevõtlust soosiv ettevõtluskeskkond, kus mitmed iduettevõtted on olnud edukad. Viimaste andmete järgi töötavad välisüliõpilased kohalikest tudengitest suurema tõenäosusega idufirmades – 15% töötanud välisüliõpilastest on seda teinud idufirmades, samal ajal kui 3% kõigist töötanud kohalikest üliõpilastest on tegutsenud idufirmades (Statistikaamet, 2022).⁹

Kõrghariduse ja teaduse rahvusvahelise nähtavuse suurendamine ja Eesti positiivse kuvandi hoidmine on kooskõlas Välispoliitika arengukava 2030¹⁰ eesmärkide ja tegevustega. Tegevus toetab ka Work in Estonia välistalentide kaasamise tegevuskava 2021-2025¹¹, mille eesmärk on kõrgemat lisandväärtust loovate välispetsialistide kaasamisega leevendada kvalifitseeritud tööjõu puudujääki info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (edaspidi IKT) ja loodus- ja täppiseaduste valdkonnas. Nimetatud tegevuskava lähtub visioonist, et Eesti on maailma talentide seas atraktiivne töötamise ja elamise sihtriik ning siinsetel ettevõtetel on võimalik vajalikul määral kaasata välistalente, et toetada majanduse kasvu.

Kvalifitseeritud tööjõupuuduse probleemi lahendamisel võib välistudengite värbamine ning nende tööturul rakendamine olla tõhusam niisama välistööjõu värbamisest, kuivõrd välistudengitel tekib õpingute käigus harjumus sinise keskkonnaga. Samuti tekib õpingute ajal sotsiaalne võrgustik, mis lihtsustab hiljem tööturule sisenemise ja siin püsimise. See tähendab, et välisüliõpilaste värbamisel Eesti kõrgkoolidesse tuleb senisest enam seada selgemaid valdkondlikke fookuseid, mis arvestaksid ka laiemalt Eesti riigi huvidega ning aitaksid välisüliõpilaste positiivset mõju Eesti riigile suurendada.

Välisüliõpilased on tihedalt seotud paljude riiklike poliitikavaldkondadega, sh haridus-, majandus-, sotsiaal-, tööhõive-, lõimumis-, regionaal-, turismi- ja välispoliitikaga. Välisüliõpilaste edukas kaasamine Eesti kõrgkoolidesse ning nende õpingutejärgne eesmärgipärane rakendamine vilistlasena mõjutab olulisel määral Eesti elanike heaolu, sinise elukeskkonna kvaliteeti ja riigi rahvusvahelist konkurentsivõimet.

⁸ Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava 2021-2025.

<https://www.hm.ee/et/TAIE-2035>

⁹ Välistudengite majandusliku mõju analüüs“ Statistikaamet. https://www.stat.ee/sites/default/files/2023-02/valistudengid_2022.pdf

¹⁰ Välispoliitika arengukava 2030, https://www.vm.ee/ministeerium-riiklik-protokoll-press/eesti-valispoliitika-arengukava-2030?view_instance=0¤t_page=1

¹¹ Välistalentide kaasamise tegevuskava 2022-2025 Work in Estonia,

<https://www.koda.ee/sites/default/files/content-type/content/2021-10/V%C3%A4listalentide%20kaasamise%20tegevuskava%202021%20-%202025.pdf>

Välja töötamisel olevad Eesti kõrghariduse ja teaduse rahvusvahelistumise põhimõtted näevad ette, et Eesti kõrgharidus- ja teadusruum oleks rahvusvaheliselt avatud ja nähtav, selleks et suudaksime Eesti kõrgkoolidesse ning teadus- ja arendusasutustesse värvata tugeva potentsiaaliga üliõpilasi ja tiptasemel akadeemilisi töötajaid. Ülikoolid ei sea välisüliõpilaste arvu ning proportsiooni osas kasvueesmärke, vaid pigem keskenduvad välisüliõpilaste profiili täpsustamisele. Eesmärgiks võiks olla suurema arvu välisüliõpilaste värbamise asemel tugevamate välisüliõpilaste värbamine, kes mitmekesistavad õpikeskkonda ja võimaldaksid Eesti üliõpilastel omandada rahvusvahelist kogemust Eestis õppides.

Ülikoolidega aastateks 2022-2025 sõlmitud halduslepingutes on ühe eesmärgina kokku lepitud tasakaalustatud ja kvaliteetne välisüliõpilaskond, mille saavutamiseks mh hinnatakse vastuvõtul välisüliõpilaste taset rahvusvahelist praktikat järgivate hindamismeetoditega.

Eesti kuvandi loomisele ja huvi tekitamisele koostööks maailma tippülikoolidega on kaasa aidanud osalemine rahvusvahelistel tudengite värbamis- ja võrgustikmessidel, infoseminarid sihtriikides ning järjepidev õppimisvõimaluste tutvustamine online-tegevuste vahendusel nii veebis, sotsiaalmeediakanalites kui ka muudes digitaalsetes kanalites. Võtmesõnaks on olnud ka koostöö strateegiliste partneritega: koostöö Eesti saatkondade ja välisesindustega ning riiklike algatusega “Work in Estonia” ja “Research in Estonia”.

Viimase viie aasta põhjal võib tõdeda, et Eesti on olnud edukas välisüliõpilaste värbaja ning saavutanud kiire rahvusvahelistumisega tähelepanu ka mujal maailmas. Välitudengite arv on viimase kümne aasta jooksul kasvanud enam kui 5 korda ning see on olnud nii ülikoolide kui riigi süsteemne töö. EHISe andmetel õpib 2022/2023. õppeaastal Eesti kõrgkoolides tasemeõppes 4973 välisüliõpilast, moodustades 11% Eesti üliõpilaskonnast.

Statistikaameti 2022. aasta „Välitudengite majandusliku mõju analüüs“¹² näitas, et suurema tõenäosusega töötavad õpingute kõrvalt välisüliõpilased, kes õpivad IKT või tehnika, tootmise ja ehituse valdkonnas, samuti äriduse, halduse ja õiguse välisüliõpilased. IKT välisüliõpilastest töötas õppeaastal 2021/2022 õpingute kõrvalt 75%. Aastal 2021/2022 maksti välisüliõpilaste töötamiselt tulu- ja sotsiaalmaksu 14 miljonit eurot, aasta varem 11,4 miljonit eurot.

Eesti kui õppeks ning teadus- ja arendustööks atraktiivse sihtriigi tutvustamise tegevuste elluviimiseks on plaanis välja töötada välisüliõpilaste värbamise põhimõtted koostöös rakendusasutuse ja kõrgkoolidega ning kaasatud on *Research Estonia*, *Welcome to Estonia* ja *Work Estonia* tiimid, Välisministeerium jt.

Üliõpilaste värbamisel on sihtgrupi seas ka välismaal elavad Eesti noored ning Eestis elavad välismaalased, sh Ukraina sõjapõgenikud. Viimastel aastatel on kasvanud väljaspool Eestit elavate eestlaste huvi õppida Eesti kõrgkoolides. 2022/2023. õppeaastal võeti Eesti kõrgkoolidesse vastu 100 Eesti kodanikku, kelle vastuvõtudokumentides ei olnud elukohariik või keskhariduse omandamise riik Eesti (kokku 24 erinevast riigist). Nendest 65% asus õppima eestikeelsetel õppekavadel.

Venemaa agressiooni tõttu on kasvanud kõrgkoolides Ukraina päritolu üliõpilaste arv. 2022/2023. õppeaastal õppis Eesti kõrgkoolides 528 Ukraina üliõpilast, kokku 11% meie

¹² Välitudengite majandusliku mõju analüüs“. Statistikaamet. https://www.stat.ee/sites/default/files/2023-02/valitudengid_2022.pdf

välisüliõpilastest. Ukraina päritolu noorte huvi Eesti kõrgharidussüsteemi vastu on suur ka järgmistel aastatel, kuna Eesti üldhariduskoolidesse on õppima asunud rohkem kui 8000 Ukraina õpilast, sh gümnaasiumiastmel ligikaudu 400 õpilast. Eraldi sihtgrupina vajavad Ukraina päritolu noored tähelepanu ka edaspidi, kuna nende eesti keele oskus ei pruugi võimaldada sisse astuda kõrgkooli eestikeelsetele õppekavadele.

Kavandatavad tegevused toetavad välisriikidest pärit lõpetanute siirdumist Eesti tööturule, soodustades tipposkustega välisõppurite ja vilistlaste püsivalt Eestisse jäämist ning panustamist tervikliku talendipoliitika elluviimisse, mis aitab talente Eestis hoida, Eestisse meelitada ja Eesti ühiskonnaga siduda. Välisvilistlaste arvu kasvades on saanud oluliseks tegevuseks ka vilistlasteturundus ning välistudengitele Eesti tööturu tutvustamine.

Kavandatud tegevustele pakub lisandväärtust Kohanemisprogramm *Settle in Estonia*¹³ – tasuta õppeprogramm, mis aitab Eestisse saabunud välismaalastel siin kergemini sisse elada ja kohaneda. Programm koosneb erinevatest koolitustest, mille käigus saab ülevaate Eesti riigi ja ühiskonna toimimisest ning igapäevasest elukorraldusest. Kohanemisprogrammi koolituste raames on võimalik õppida eesti keelt tasemel A1 ja A2. Välisüliõpilaste lõimumist meie kultuuriruumis ja kaasamist Eesti ühiskonda toetavad ka kohalikud välismaalaste teenuskeskused (Tartus ja Tallinnas) ning ülikooli ise. Välisüliõpilaste ja kohalike üliõpilaste omavaheliste kontaktide suurendamisele aitavad kaasa üliõpilasorganisatsioonid (Eesti Üliõpilaskondade Liit, Erasmus Student Network, üliõpilasesindused jne).

Elluviija poolt keskselt koordineeritud kõrghariduse turundustegevuste ülesanne on Eesti kui kõrghariduse tasemel õppeks ning teadus- ja arendustöök atraktiivse sihtriigi kohta asjakohase teabe koondamine ja ajakohastamine Study in Estonia teabeplatvormil, mis on infovärv nii Eestisse tulevatele kui siin õppivale välisüliõpilasele ning toetab välisüliõpilaste rahulolu Eestis pakutava õppe- ja karjäärivõimalustega. Näiteks vahendatakse infot pakutavate teenuste (nõustamine, karjääriteenused, keeleõppevõimalused jne) kohta arvestades erinevaid sihtrühmi. Välisüliõpilastele suunatud uuringu Student Barometer¹⁴ andmetel peab Eestisse saabumisel Study in Estonia kodulehte oluliseks kanaliks 16% välistudengitest, samas kui globaalsel tasandil on sarnase riikliku kanali näitaja 5%.

Kõrghariduse rahvusvahelise nähtavuse ja konkurentsivõime suurendamise eesmärgil jätkub kõrghariduse rahvusvahelistumise üldiste arengusuundade ja teiste riikide kogemuste vahendamine Eestisse.

Ülikoolide rahvusvahelistes koostöövõrgustikes osalemise toetamine

Konkurentsivõimelise nüüdisaegse hariduse tagab järjepidev ja tulemuslik rahvusvaheline koostöö. Ülikoolid on ainulaadses positsioonis hariduse, teadusuuringute ja innovatsiooni ristumiskohas ühiskonna ja majanduse teenimisel: nad valmistavad ette noori ja elukestvaid õppijad tulevikku vaatavate oskustega, mis aitab liikuda rohelisema ja digitaalsema ühiskonna jms suunas. Koostöö haridussüsteemide ja teadusvõrgustike vahel aitab suurendada kõrghariduse, teadusuuringute ja innovatsiooni tipptasemel mõõdet, edendada soolist

¹³ Kohanemisprogramm <https://www.settleinestonia.ee/>

¹⁴ International Student Barometer 2019. Välisüliõpilased Eestis ja maailmas, lk 20

võrdõiguslikkust, kaasatust ja võrdsust, võimaldab Euroopa kõrgharidusasutuste sujuvat ja ambitsioonikat riikidevahelist koostööd ning innustab kõrghariduse ümberkujundamisele.

Euroopa Komisjoni poolt ellu kutsutud tulevikku vaatav ja prioriteetse suunaga Euroopa Ülikoolide võrgustike algatus¹⁵ on saavutanud Euroopas olulise koha. Algatuse eesmärgiks on tugevdada Euroopa Liidus strateegilisi partnerlusi kõrgharidusasutuste vahel, mis võimaldaks üliõpilastel omandada kraadi, ühendades õpinguid mitmes EL riigis. Visiooni kohaselt saavad Euroopa ülikoolide võrgustikest tulevikuülikoolid, mis edendavad Euroopa demokraatlikke väärtusi ja identiteeti ning muudavad põhjalikult Euroopa kõrghariduse kvaliteeti ja konkurentsivõimet. Võrgustike eesmärk on tugevdada, süvendada, intensiivistada ja laiendada senist kõrgharidusinstituutide vahelist koostööd, et liikuda edasi Euroopa ülikoolide pikaajalise visiooni suunas. Visioon hõlmab endas uuendusliku, konkurentsivõimelise ja atraktiivse Euroopa kõrgharidusruumi loomist ning toimimist sünergias Euroopa haridusruumi ja Euroopa teadusruumiga.

Laiendades kõrghariduse riikidevahelise koostöö piire, loodetakse just Euroopa ülikoolidelt panustamist ühiskondlike probleemide lahendamisesse. Esmaklassilised ja kaasavad ülikoolid on avatud, demokraatliku ja õiglase ühiskonna tingimuseks ning jätkusuutliku majanduskasvu aluseks.

Euroopa Komisjon on seadnud eesmärgiks luua 2024. aasta keskpaigaks 60 rahvusvahelist konsortsiumi, mis ühendavad üle 500 Euroopa ülikooli. Aastateks 2021–2027 on selle tarbeks planeeritud „Erasmus+“ programmi eelarves kokku 1,1 miljardit eurot.

Eesti ei ole seni toetanud Eesti ülikoolide ettevalmistust võrgustikega liitumiseks ning liikmeks olemise seotud lisakohustusi, kuid väga paljud riigid on järginud Euroopa Komisjon üleskutset liikmesriikidele ning pakuvad Euroopa ülikoolide puhul täiendavat riigipoolset rahastust. Halduslepinguga on ülikoolidel kohustus võrgustikes osaleda, kuid HTM on halduslepingus ka võtnud ise kohustuse tagada halduslepingu eesmärkide saavutamiseks toetust struktuurivahenditest või ka sihttoetust riigieelarvest. Rakenduskõrgkoolidele ei ole seatud selliseid konkreetseid eesmärke, kuigi Euroopa Ülikooli võrgustikes ei ole välistatud nende osalemine.

Võrgustikutegevustes osalemine toetab ülikoolide strateegilisi valikuid ja on kooskõlas ülikoolide arengukavades nimetatud eesmärkidega. Erandina võib Euroopa Ülikooli võrgustikku kuulumine olla võrdsustatud mõne muu võrgustikuga.

Tegevuse raames on kavandatud eelpoolnimetatud kitsaskohtade kõrvaldamine sh rahastatakse ettevalmistavaid tegevusi võrgustikuga liitumiseks, võrgustikutegevustes osalemist, (ühis)õppekavade arendamist, ülikooli personalile suunatud koolitustegevustes osalemist.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Käskkirja lisa, millega kehtestatakse toetuse andmise tingimused, koosneb 14 punktist.

Eelnõu punktis 1 kirjeldatakse toetuse andmise tingimuste reguleerimisala, toetuse andmise eesmärki ja oodatavaid tulemusi. Tuuakse välja käskkirja aluseks olevad Euroopa Liidu

¹⁵ <https://education.ec.europa.eu/et/education-levels/higher-education/european-universities-initiative>

õigustest tulenevad seadusandlikud ja rakenduslikud dokumendid ning riigisisese strateegilised dokumendid koos seal sisalduvate eesmärkidega.

Toetuse andmise eesmärk on kõrgkoolidevahelise koostöö tõhustamise kaudu tõsta kõrgharidusõppe kvaliteeti, parandada kõrgkoolide õpetamissuutlikkust ja –paindlikkust ning suurendada Eesti kõrghariduse rahvusvahelist nähtavust ja konkurentsivõimet sh osalemist rahvusvahelistes koostöövõrgustikes.

Toetuse andmise tulemusena paraneb kõrgkoolide võimekus pakkuda kvaliteetset ja kaasaegset õpet ning suureneb Eesti kõrghariduse rahvusvaheline nähtavus ja konkurentsivõime. Ellu viidavad tegevused panustavad otseselt valitud erieesmärki parandades haridussüsteemis kaasamise oskust, arendavad võtmepädevusi ning parandavad süsteemi tõhusust.

Eelnõu punktis 2 kirjeldatakse punktis 1.5. nimetatud eesmärgi saavutamiseks vajalikke tegevusi, mis on grupeeritud kolmeks järgmiseks alateemaks:

- Kõrgharidusõppe kvaliteedi parandamine
- Eesti kõrghariduse rahvusvahelise nähtavuse ja konkurentsivõime suurendamine
- Ülikoolide rahvusvahelistes koostöövõrgustikes osalemise toetamine

Punkt 2.1. Kõrgharidusõppe kvaliteedi parandamise eesmärk on toetada erinevate ühistegevuste kaudu kõrgkoolide õpetamissuutlikkust ja -paindlikkust, sh parandada õppejõudude õpetamisalaseid oskusi, sh digioskusi, toetada uute ajakohastatud õpiväljundite rakendamist ja õppesse lõimimist õppekavades, erinevaid kõrgkoolide üleseid algatusi õppekvaliteedi parandamiseks ning suurendada kõrgkoolide võimekust kaasaegse õppe pakkumiseks, sh digitehnoloogiliste lahenduste abil. Koolitajatena kaasatakse nii kohalikke kui välismaiseid tippspetsialiste, kes tutvustavad nt asjakohaseid kogemusi ja toimivaid mudeleid. Kõrgharidusõppe kvaliteedi mõiste on teadlikult kitsendatud õpetamispädevuste arendamise ja sellega kaasnevate digitehnoloogiliste lahenduste rakendamisega.

Kõrgharidusõppe kvaliteedi parandamiseks tehakse kõrgkoolidevahelise koostöö tõhustamise kaudu järgnevaid tegevusi:

- **Kõrgharidusõppe kaasajastatud õpiväljundite rakendamise toetamine kõrgkoolides**

Tegevuse raames korraldatakse kõrgkoolide akadeemiliste ja õpet toetavate töötajate koolitustegevusi, mis parandavad nende oskusi õppekavaarenduse, sh õpiväljundite ajakohastamisel ja õppesse lõimimisel. Õpiväljundite kaasajastamise töörühma ekspertide eestvedamisel tutvustatakse ajakohastatud õpiväljundeid ja antakse soovitusi nende rakendamiseks õppekavades.

Toetatakse kaasajastatud õpiväljundite õppekavadesse rakendamise juhendmaterjalide väljatöötamist pädevate ekspertide poolt Harno kui elluviija vahendusel.

- **Õppejõudude õpetamisoskuste sh digioskuste edendamine**

Õppekava eesmärkide ja õpiväljundite saavutamiseks ning õppetegevuse kvaliteedi ja jätkusuutlikkuse tagamiseks on vaja piisava kvalifikatsiooniga õppejõude. Õppejõudude õpetamisoskuste sh digioskuste edendamiseks korraldatakse erinevaid õpisündmusi, mis on koondnimetus täiendusõppe raames läbiviidavatele erinevatele õpivormidele (seminar, koolitus, töötuba, konverents, arenguprogramm, õppevisiit, õppereis jne, sh veebi vahendusel

toimuvad digiõppe õpisündmused, samuti rahvusvahelised ja/või välisriikides toimuvad õpisündmused). Tegevused (nt kovisioonid, töötoad, mentorlus, kootsing, koolitused koos rakendusega) on suunatud erinevatele sihtrühmadele (näiteks alustavad õppejõud, õppeassistentid, külalis- ja välisõppejõud, (aine)didaktikud jne) ja arvestavad valdkondlikke vajadusi (nt kõrgkoolide ülesed koolitused konkreetse õppekavagrupi õppejõududele jne). Eraldi tähelepanu pööratakse digioskuste arendamisele ja rakendamisele õppetöös (sh praktikas) ning standardiseeritud lahenduste (nt hübriid- ja paindõppe lahendused) rakendamisele õppetöö läbiviimiseks.

Ülikoolide õppejõudkond on tänapäeval suuresti rahvusvaheline ja välismaiste õppejõudude osakaal pigem kasvab. Kõrgkoolid vajavad tuge teisest rahvusest ja kultuuriruumist pärit õppejõudude kohanemiseks meie keele- ja kultuuriruumis ning õppejõu tööks vajalike oskuste arendamiseks sh akadeemiliste tavade ja nõuete tutvustamiseks.

Kõrgkoolid peavad lisaks õppejõudude järjepidevuse tagamisele kindlustama ka kriitilise hulga selliste oskuste ja teadmistega õppejõudude järelkasvu, kes akadeemiliste teadmiste kõrval on valmis juhtima või aktiivselt osalema õppekavaarenduse protsessis ja õppekorralduse edendamises.

Alategevuse raames korraldatakse erinevaid koolitustegevusi, näiteks koolitused kõrgkoolide

- akadeemilistele töötajatele kaasajastatud õpiväljundite rakendamiseks, õppekavade ajakohastamisel ja õpiväljundite õppesse lõimimisel;
- õppejõududele õpetamisalaste oskuste arendamiseks, sh lähtuvalt erinevate õppijate vajadustest ja võimekustest;
- õpet toetavatele töötajatele (näiteks õppevaldkonnas mitteakadeemilised töötajad, õppetöökorraldust koordineerivate osakondade töötajad, õppenõustajad, õppekavade juhid/koordinaatorid/arendajad, (aine)didaktikud, haridustehnoloogid, üliõpilasnõustajad erinevates valdkondades jt.) nende teadmiste ja oskuste parendamiseks õppekavade ajakohastamisel ja õpiväljundite õppesse lõimimisel (nt. erivajadustega üliõpilaste nõustajatele, mis keskenduvad erivajaduse spetsiifikast lähtuvalt õppijaga arvestamisele, õppele ligipääsule, sobiva õpikeskkonna kohandamisele, erinevatele tasanditel juhendite väljatöötamisele, õpetamisdidaktika teadmiste arendamine, didaktilised materjalide välja jt.);
- õppejõududele digipädevuse kasvatamiseks, kogemuste jagamiseks (IT-alased koolitused ja rahvusvahelise praktika jagamine; erinevate (digi)õppe meetodite tutvustus, sh hindamine, tuvastamine ja eetilise käitumise tagamine; distantsõppealane täienduskoolitus alustavatele õppejõududele; põim- ja paindõppe läbiviimise koolitused);
- õppejõududele järjepidevuse tagamiseks konkreetsetes valdkondades, sh mentorluse toetamine erinevate õppejõudude puhul (algajad, välismaised, didaktikud jt.), õppeassistentide programm (koolitatakse kraadiõppureid, kes aitavad nt akadeemilisi töötajaid (professoreid) õppetöö läbiviimisel), konsultatsioonid HTM-HAKA poolt, kovisioonid teiste koolide esindajatega).

- **Kõrgkoolidevaheliste kvaliteediteemaliste ühistegevuste toetamine.**

Eestis on 18 kõrgkooli, kes eristuvad üksteisest nii suuruse kui sisu poolest. Ka õpetamise kvaliteet ning õppejõudude tugimehhanismid on erineval tasemel. Kunagi Primuse programmi toel loodud võrgustike tähtsust hinnatakse kõrgkoolide poolt tänaseni.

Antud tegevuse raames rahastatakse kõrgkoolide üleseid kvaliteediteemalisi ühistegevusi sh akadeemiliste töötajate ja õpet toetavate töötajate erinevate temaatiliste võrgustike loomist, koordineerimist ja/või toimimist, erinevate ühistegevuste korraldamist (koolitused, seminarid, konverentsid jne), juhendmaterjalide loomist ja kättesaadavaks tegemist. Erineva fookusega temaatilised spetsialistide võrgustikud ühendavad kõrgkoolide üleselt spetsialiste (nt õppekavaarenduse nõustajate, teatud õppevaldkonna esindajate võrgustikud jne) ning nende vajadustest lähtuvalt korraldatakse teatud regulaarsusega ühisüritusi. Võrgustike kaudu saab vahetada infot praktikate, oskuste ning teadmiste kohta.

Ühistegevuste all mõeldakse ka kõrgkoolide üleste konverentside või seminaride korraldamist. Lisaks võib kaaluda õppejõudude iseõppe platvormi loomist, kus on õppejõududele materjale, videosid, juhiseid, kuidas hästi õpetada (Soome näide <https://unips.fi>).

- **Kõrgkoolide õppetegevuseks vajalike digitehnoloogiliste lahenduste ühishanked**

Kõrgkoolidele õppetöö kvaliteedi tõstmiseks ja kaasajastamiseks vajalikke litsentse ja programme hangitakse ühiselt, neid piloteeritakse ja juurutatakse, töötatakse välja juhendmaterjalid, koolitatakse kasutajaid. Lubatud on mitmel ülikoolil (nn ühishankena) soetada litsentse õppetegevuseks vajaliku lahenduse soetamiseks kui ka ühiskasutatavate digilahenduste arendamist. Valik, milliseid litsentse ja programme on vaja hankida, tehakse kõrgkoolide ühisarutelu ja kokkuleppe tulemusel. Rahastatakse kõrgkoolidele ühiseks kasutamiseks mõeldud õppetöös vajalike digitehnoloogiliste lahenduste (litsentside ja programmide) ühishankeid sh litsentside ja programmide piloteerimist, juurutamist, juhendmaterjalide väljatöötamist ja kasutajate koolitamist. Pööratakse tähelepanu ka andmekaitseaspektide, ligipääsetavuse ja infoturbe lahendustuste ning digiõppematerjalide ja lahenduste ühisele väljatöötamisele jne.

Eelnõu punktis 2.1. nimetatud tegevustesse on kaasatud kõik kõrgkoolid. Tegevuse kaudu soodustatakse kõrgkoolide koostööd edendamist ühistegevustena. Olukorrad koolides on erinevad ja koolitusvajadused varieeruvad ning planeeritud koolituste spetsiifika ja proportsioon sõltub koolide sisendist. Harno kui elluviija koostab eesmärkide saavutamiseks igal aastal kõrgkoolide ja Eesti Hariduse Kvaliteediagentuur (HAKA) sisendi põhjal ühiselt kooskõlastatud tegevuskava, mille eesmärk on toetada erinevate ühistegevuste kaudu kõrgkoolide õpetamissuutlikkust ja -paindlikkust. Kõrgharidusõppe kvaliteedi parendamise tegevusi on kõrgkoolid kohustatud ellu viima koostöös, milles osalevad vähemalt kahe kõrgkooli esindajad, soovituslikult peaks olema osalejate ring suurem. Üldjuhul korraldab ja viib tegevusi läbi Harno, teatud juhtudel on võimalik ka olukord, kus rahastatakse kõrgkooli(de) korraldatud konverentsi, seminari vms koolitustegevuse elluviimist.

Punkt 2.2. Eesti kõrghariduse rahvusvahelise nähtavuse ja konkurentsivõime suurendamise eesmärk on toetada Eesti kui õppeks ning teadus- ja arendustööks atraktiivse sihtriigi tutvustamist ning kõrghariduse rahvusvahelistumise üldiste trendide, arengusuundade ja teiste riikide kogemuste tutvustamist ja vahendamist Eestisse.

Jätkatakse eelmisel struktuurivahendite (edaspidi SF) „Dora Pluss“ raames edukalt käivitatud tegevustega Eesti kõrghariduse turundamisel ning Eestis õppimise võimaluste tutvustamisel, välisurgudele suunatud tegevused on koondatud kaubamärgi *Study in Estonia* alla.

Elluviija poolt koordineeritud Eesti kõrghariduse turundustegevused peavad looma lisandväärtust kõrgkoolide poolt tehtavatele turundustegevustele ning aitama kaasa rahvusvaheliselt tasakaalustatud ja kvaliteetse välisüliõpilaskonna kujunemisele ning välistudengite maine tõstmisele ja sujuvamale integratsioonile Eestis.

Rahastatakse Eesti kui kõrghariduse tasemeõppeks ning teadus- ja arendustööks atraktiivse sihtriigi kohta asjakohase teabe (nt nõustamine, karjääriteenused, keeleõppevõimalused, konsulaarküsimused jne) koondamist ja ajakohastamist *Study in Estonia* teabeplatvormil. Elluviija loob uudisvoogu ja infomaterjale Eesti edulugudest, suunates neid rahvusvahelise auditoriumini nii sotsiaalmeedia kui traditsiooniliste meediakanalite kaudu. Teabeplatvorm on infovärvav nii Eestisse tulevatele kui siin õppivale välisüliõpilasele ning toetab kaudselt välisüliõpilaste rahulolu Eestis pakutava õppe- ja karjäärivõimalustega. Teabe jagamisel arvestatakse erinevate sihtrühmade vajaduste ja ootustega, sh on kogu projektiga seotud info ja kommunikatsioon nii füüsiliselt kui ka digitaalselt ligipääsetav kõigi nelja peamise puudeliigi (liikumis-, nägemis-, kuulmis- ja intellektipuu) suhtes. Teabe esitamisel aidatakse kaasa soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise põhimõtete edendamisele.

Eesmärgi täitmiseks töötab elluviija koostöös rakendusasutuse ja kõrgkoolidega välja välisüliõpilaste värbamise põhimõtted, kus tegevustele seatakse selged fookused, näiteks õppevaldkonnad, sihtriigid, sihtgrupid jne, mis arvestavad Eesti riigi huvidega sh julgeolekuga ning aitavad kaasa tasakaalustatud ja kvaliteetse välisüliõpilaskonna kujunemisele. Kõrghariduse välisurunduse eesmärk ei ole suurema arvu välisüliõpilaste värbamine, vaid tugevamate välisüliõpilaste värbamine, kes tõstavad õppekvaliteeti ja võimaldavad Eesti üliõpilastel omandada rahvusvahelist kogemust Eestis õppides.

Eestis õppimisvõimaluste tutvustamisel ei piirdata vaid ingliskeelsete õppekavade tutvustamisega, vaid eraldi sihtrühmana on fookuses ka välismaal elav Eesti kogukond (väljaspool Eestit elavad eestlased), nende tagasi meelitamine ja sidumine Eesti ühiskonnaga. Toetatakse tegevusi, mille eesmärk on Eestis elavatele välismaalastele, sh Ukraina sõjapõgenikele, Eesti kui hea õppimise ja töötamise koha kuvandi tutvustamine ning nende haridustee jätkamise teadlikkuse tõstmine ning sidumine Eesti ühiskonnaga. Tegevuste elluviimisel kasutatakse oskuslikult siin õppivate välisüliõpilaste ja -vilistlaste potentsiaali.

Eesti maine ühtse kujundamise ning Eesti kui hea õppimise ja töötamise koha kuvandi eesmärgil tehakse koostööd teiste riiklike brändide (*Research Estonia*, *Welcome to Estonia* ja *Work Estonia*) tiimidega. Koostöö aitab maandada topelfinantseerimise riski sihtgruppide osalise kattuvuse puhul. Turundustegevustes suurema kõlapinna saavutamiseks jätkub süsteemne koostöö välisministeeriumi hariduse erisaadiku (erivolitustega diplomaatiline esindaja haridusküsimustes) ja Eesti esinduste ning teiste Eesti riigi poolt toetatud võrgustikega, sh Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe ([EKKAVi](#)) lektorid ning Erasmus+ riiklik büroo ning seniste koostööpartneritega Põhja- ja Baltimaades ning rahvusvahelistes temaatilistes võrgustikes. EKKAVi lektorite võrgustik tegeleb eesti keele õpetamisega väljaspool Eestit ning neid kaasatakse Eesti (kõrg)hariduse õppimisvõimaluste tutvustamisel.

Toetatakse eri tasemel turundusüritusi. Turunduse ja info levitamisel arvestatakse paindliku lähenemisega, kombineerides traditsioonilisi ning digitaalseid võimalusi, kasutades üha uuenevaid viise ja ajakohaseid meetodeid.

Koostöös algatusega *Work in Estonia*, töandjate ja kõrgkoolidega tutvustatakse välisüliõpilastele Eestile olulistes valdkondades töötamise võimalusi, nt töandjate ja üliõpilaste kontaktürituste läbiviimine, sh valdkonnapõhised üritused, ja toetatakse tegevusi, mis soodustavad välisriikidest pärit üliõpilaste ettevalmistamist tööturu jaoks jne. Arvestades Eesti demograafilist olukorda, aitaks välisüliõpilaste tööturule siirdumine kompenseerida kõrgelt kvalifitseeritud tööjõupuudust.

Välisüliõpilaste lõimumise toetamiseks tehakse koostööd Kohanemisprogrammiga *Settle in Estonia* ja välismaalaste teenuskeskustega (Tartus ja Tallinnas) ning ülikoolide ja üliõpilaskondade organisatsioonidega (Eesti Üliõpilaskondade Liit, Erasmus Student Network, üliõpilasesindused).

Toetatakse välisüliõpilastega seotud uuringute läbiviimist ning kommunikatsiooni- ja turundustegevusi, mis tutvustavad kõrghariduse rahvusvahelistumist Eesti ühiskonnas laiemalt (näiteks välisüliõpilaste ja -vilistlaste rahulolu, välistudengite osalemine tööturul, välistudengite majanduslik mõju ühiskonnas jne).

Eelmisel SF perioodil on ellu kutsutud turundusspetsialistide võrgustik, kuhu kuuluvad kõikide kõrgkoolide ja teiste sidusrühmade esindajad, uue perioodi tegevustes rahastatakse lähtuvalt kooskõlastatud tegevuskavast vajaduspõhiseid kohtumisi (arutelusid) ja erinevaid õpisündmusi (koolitused, seminarid, kogemuste jagamised ning muud kõrgkoolide spetsialistidele suunatud (koolitus)tegevused), mis parandavad nende oskusi, sh kultuuridevaheliste erinevustega ja soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise põhimõtetega arvestamiseks turundustegevuses.

Elluviija rahvusvahelistumise osakond on aktiivses rollis Eesti kõrghariduse rahvusvahelise nähtavuse ja konkurentsivõime suurendamise eesmärgil tegevuste arendusvajaduste analüüsimisel ja ellu rakendamisel, vajaduspõhiste tegevusplaanide kooskõlastamisel ning tegevuste sh muutuste ellu viimise koordineerimisel.

Eelnõu punktis 2.2. kirjeldatud tegevusse on kaasatud kõik kõrgkoolid. Elluviija arvestab igaaastaste tegevuskavade koostamisel kõrgkoolide sisendiga.

Eelnõu punkti 2.3. Ülikoolide rahvusvahelistes koostöövõrgustikes osalemise toetamise eesmärk on võimaldada Eesti üliõpilastel omandada rahvusvahelist kogemust Eestis olles. Võrgustikutegevuse kaudu suureneb ülikoolide poolt pakutava hariduse kvaliteet ja konkurentsivõime.

Tegevusega rahastatakse avalik-õiguslike ülikoolide aktiivset osalust rahvusvahelistes koostöövõrgustikes, samuti võrgustikuga liitumiseks tehtavat eeltööd, näiteks koostööpartneritega ühiselt nõuetekohase liitumistaotluse ettevalmistamine, sh ettevalmistavad kohtumised ja läbirääkimised võrgustiku partneritega. Aktiivse institutsionaalse rahvusvahelise koostöö tegemise kohustus (osalemine Euroopa Ülikoolide võrgustikus) on kokku lepitud avalik-õiguslike ülikoolidega sõlmitud halduslepingutes. Rakenduskõrgkoolidele selliseid täiendavaid kohustusi riigi poolt seatud ei ole.

Ülikoolide poolt valitud koostöövõrgustikes osalemine toetab ülikooli strateegilisi valikuid ja on kooskõlas ülikooli arengukavas nimetatud eesmärkidega. Euroopa Ülikooli võrgustikku kuulumise alternatiivina on asjakohased ka teised võrgustikud, näiteks Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia kuulub Euroopa muusikakõrgkoolide ühendusse AEC – *Association Européenne des Conservatoires*. Koostöövõrgustikud võimaldavad rahvusvahelise õpikogemuse kaudu üliõpilaste rahvusvahelistumist kodus, et ülikoolide poolt pakutav haridus oleks konkurentsivõimelisem.

2022. aasta seisuga osales 4 ülikooli aktiivselt rahvusvahelistes koostöövõrgustikes, neist 3 Euroopa ülikoolide võrgustikes: Tartu Ülikool [ENLIGHT](#) (*European university Network to promote equitable quality of Life, sustainability and Global engagement through Higher education Transformation*), Tallinna Tehnikaülikool [EuroTeQ](#) (*EuroTeQ Engineering University*) ning Eesti Kunstiakadeemia [Transform4Europe](#) (*The European University for Knowledge Entrepreneurs*). 2023. aasta taotlusvooru järgselt osaleb ka Tallinna Ülikool võrgustikus [FilmEU](#) (*European Universities Alliance for Film and Media Arts*).

Euroopa ülikoolide võrgustikuga¹⁶ liitumine on taotlusvoorupõhine, taotluskutse ja toetuse saajad avalikustatakse [Euroopa Komisjoni kodulehe vahendusel](#). Taotlusvoor ülikoolide konsortsiumitele, kuhu minimaalselt peab kuuluma vähemalt 3 ülikooli 3st erinevast riigist, toimub kord aastas ning võrgustikuprojekt saab rahastuse 4-5 aastaks. Võrgustikku kuulumine on jätkusuutlik, rahastusmeetme lõppedes on ülikoolide koostöö saanud uue dimensiooni ning loob eeldused erinevateks jätku-koostöövormideks.

Lisaks plaanib Euroopa Komisjon edendada nn võrgustike ülest kogukonnapraktikat, kus toimub üksteiselt õppimine – sünergia tekkimiseks ja poliitikamuudatuste elluviimiseks viiakse läbi töögrupe jne. Ülikoolide rahvusvahelistes koostöövõrgustikes osalemise toetamine annaks võimaluse Eesti ülikoolide esindajatele nendes tegevustes aktiivselt osaleda.

Euroopa Komisjon on Euroopa Ülikoolide võrgustike rahastusmudelit muutnud, st kulupõhiselt rahastuselt on üle mindud konkreetse toetussumma (*lump sum*) põhisele rahastusele. Toetuste korral, kus on ära määratud konkreetset toetussummad (*lump sum*), on Euroopa Komisjon kaasrahastuse juba n-ö sisse kirjutanud toetuse suuruse ja/või protsendimäärade abil ning taotlejad ei pea sel juhul kaasfinantseeringut eraldi tõestama.

Võttes arvesse Euroopa Komisjoni rahastusmudeli muutusest tingitud asjaolusid, töötatakse tegevuse 2.3. rahastamise meetodika välja hiljem, mistõttu ka tegevus käivitub hiljem, abikõlblikkuse periood alates 01.01.2024. aastast.

Eelnõu punktis 2 täpsustatakse, et tegevuse „Kõrghariduse kvaliteet ja rahvusvahelistumine“ puhul pole tegemist **riigiabiga**.

Riigiabi analüüs

Riigiabi reeglistiku eesmärk on välistada igasugune Euroopa Liidu (EL) siseturu kaitset kahjustav ja konkurentsi moonutav abi ettevõtjatele riigi poolt, mis on keelatud. Riigiabi

¹⁶ <https://education.ec.europa.eu/document/factsheet-european-universities-a-key-pillar-of-the-european-education-area>

reguleerivad ELi õigusaktid ning siseriiklikul tasandil konkurentsiseaduse riigiabi peatükk (6. pkt). Vastavalt ELi toimimise lepingu artikkel 107 lõikele 1 on igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, ühisturuga kokkusobimatu, niivõrd-kuivõrd see kahjustab liikmesriikide vahelist kaubandust.

Otsustamisel, kas tegemist on riigiabiga, tuleb toetusmeedet hinnata viie kriteeriumi alusel:

- 1) abi antakse riigi, linna või valla vahenditest;
- 2) abi antakse ettevõtjale;
- 3) abimeetmel on valikuline iseloom;
- 4) abimeede annab abi saajale majandusliku eelise;
- 5) abimeede moonutab või võib moonutada konkurentsi ja kahjustab kaubandust Euroopa Liidu riikide vahel.

Riigiabiga on tegemist üksnes sel juhul, kui abi vastab kõigile kriteeriumitele.

1) abi antakse sekkumisega riigi poolt või riigi ressurssidest

Riigiabi andmisega on tegemist siis, kui abi andmisega seotud vahendid on otseselt või kaudselt riigi vahendid või riigile omistatavad vahendid. Riigi vahendid on riigi enda, kohaliku omavalitsuse üksuse, riigi sihtasutuste, fondide vms poolt antud toetused.

Abi antakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1059 24. juuni 2021, mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondist ja välistegevuse rahastutest toetatava Euroopa territoriaalse koostöö eesmärgi (Interreg) erisätteid alusel loodud Euroopa Regionaalarengu Fondist, st tegemist on riigi vahenditega (avalikud vahendid).

Kriteerium on **täidetud**.

2) abi antakse ettevõtjale

Tegevuste (2.1.- 2.3.) puhul on elluviija Haridus- ja Noorteamet (Harno), mis on Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsusalas tegutsev valitsusasutus, kelle põhiülesanded on reguleeritud haridus- ja teadusministri 16. juuni 2020. a kinnitatud määrusega nr 19 „Haridus- ja Noorteameti põhimäärus“. Harno peamiseks tegevusvaldkonnaks on haridus- ja noortepoliitika rakendamine, alategevuste 2.1 - 2.3. elluviimisega täidab Harno avalikku ülesannet, mis on Euroopa Komisjoni teatise „Komisjoni teatis riigiabi mõiste kohta ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses“ (2016/C 262/01) (edaspidi ka *riigiabi teatis*) punkti 28 mõistes käsitletav riikliku haridusteenusena. Toetuse andmisega toetatakse Harnot haldusülesannete täitmisel. Harno viib tegevusi ellu ja on toetuse saaja, kuid ei paku turul TAT raames elluviidavaid teenuseid. Toetuse saaja kohustub tegevuste elluviimisel sisse ostetavate teenuste puhul järgima riigihangete seadust.

Tegevuste partnerid on kõik Eesti kõrgkoolid (ülikoolid ja rakenduskõrgkoolid), tegevuse 2.3. on suunatud vaid avalik-õiguslikele ülikoolidele, kellega sõlmitud halduslepingutes on kohustus teha aktiivselt institutsionaalset rahvusvahelist koostööd ja osaleda Euroopa Ülikoolide võrgustikus. Ülikoolid on juriidilised isikud ja loodud seaduse alusel avalike ülesannete täitmiseks. Vaatamata asjaolule, et tegemist on avalik-õiguslike juriidiliste isikutega, võib ka sellisel juhul pidada vastava isiku tegevust majandustegevuseks, kui tegevusi võib liidu õiguse mõttes kvalifitseerida majandustegevuseks.

Ettevõtjaks tuleb lugeda igat majandustegevusega tegelevat üksust, sõltumata selle juriidilisest või omandivormist, kasu teenimisest või teenuste tasuta pakkumisest. Majandustegevuse all tuleb mõista mistahes kaupade või teenuste pakkumist turul. Kui ettevõtja tegeleb nii majandustegevuse kui ka mittemajandustegevusega, loetakse teda ettevõtjaks ainult majandustegevusega seoses.

Euroopa Kohtu praktika järgi tuleb ettevõtjateks lugeda kõiki üksusi, mis tegelevad majandustegevusega. Seejuures ei ole oluline nende üksuste õiguslik seisund ega rahastamise viis. Määrav on vaid asjaolu, kas faktiliselt tegeletakse majandustegevusega.¹⁷

Käesoleval juhul on ülikoolide poolt ellu viidavateks tegevusteks osalemine kõrghariduse kvaliteedi toetamisega seonduvate tegevuste läbiviimisel. Nimetatud tegevusi viivad ülikoolid ellu kui peamiselt avalikest vahenditest rahastatavad ning riikliku haridussüsteemi lahutamatu osana käsitletavat haridus- ja teadusasutused, seega kohaldub neile riigiabi teatise punkti 28 kohane erand ja käesolevas eelnõus ette nähtud ning ülikoolide poolt ellu viidavaid tegevuste puhul ei ole tegemist majandustegevuse toetamisega.

Tasemeõppe näol tegemist mitte-majandustegevusega. Lähtuvalt riigiabi teatisest: riikliku haridussüsteemi raames korraldatavat ja riigi järelevalve all olevat riiklikku haridusteenust võib lugeda mittemajanduslikuks tegevuseks. Euroopa Kohus on leidnud, et: „[riigil] ei olnud üldreeglina riigieelarvest ja mitte õppijate või nende vanemate poolt rahastatava riikliku haridussüsteemi loomisel ja ülalpidamisel kavatsust arendada tasulist tegevust, vaid ta täitis oma sotsiaalseid, kultuurilisi ja haridusalaseid ülesandeid oma elanike suhtes“.

Kõrgkoolides toimuv tasemeõpe toimub Eesti Hariduse Infosüsteemis EHIS registreeritud õppekavade alusel. Tasemeõpet saavad pakkuda kõrgkoolid, olenemata omandivormist ja kellel on tasemeõppe läbiviimise õigus antud õppekavarühmas st nad on läbinud kvaliteedihindamise.

Riigiabi teatise punktist 31 tulenevalt on võimalik öelda, et ülikoolide teatav tegevus jääb riigiabi eeskirjade kohaldamisalast välja kui tegevuseks on:

- a) koolitus töötajate oskuste suurendamiseks ja parandamiseks;
- b) sõltumatu arendustegevus teadmiste suurendamise ja arusaamise parandamise nimel;
- c) uuringute ja analüüside tulemuste levitamine.

Konkreetses toetuse raames on tegemist koolituse ja koostöö arendamisega, mis ei taotle majanduslikku kasu. TATi toetust on õigus taotleda vaid kõikidel Eesti kõrgkoolidel, see on kaalutletud otsus meetme väljatöötamise faasis.

Kriteerium ei ole täidetud.

3) abimeetmel on valikuline iseloom

Abil on valikuline iseloom, kui abi on ette nähtud vaid teatud ettevõtjatele või ettevõtjate grupile või ainult ühe piirkonna ettevõtjatele. Valikuline iseloom on abil ka siis, kui abi antakse kaalutusõiguse alusel, mitte automaatselt (toetuse saamiseks esitatakse taotlus ja see rahuldatakse, kui tingimused on täidetud).

¹⁷ Komisjoni 19.07.2016 teatis riigiabi mõiste kohta ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses, p 8. [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016XC0719\(05\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016XC0719(05)&from=EN)

Toetust antakse Haridus- ja Noorteametile ning kõrgkoolidele tasemeõppe kvaliteedi tõhustamiseks ja Eesti kõrghariduse rahvusvahelise nähtavuse ja konkurentsivõime suurendamise eesmärgil. Tegevuses 2.3. antakse toetust vaid avalik-õiguslikele ülikoolidele. Teenuste sisseostmisel peavad elluviija ja partnerid järgima riigihangete seadust.

Kriteerium on **täidetud**.

4) abimeede annab abi saajale majandusliku eelise

Eeliseks loetakse iga majanduslikku kasu, mida ettevõtja ei oleks saanud tavalistes turutingimustes, so ilma riigi sekkumiseta. Eeliseks loetakse lisaks toetusele ka sooduslaenu, riigivara alla turuhinna kasutada andmist vms. Eelis võib seisneda ka ettevõtte majanduslikest koormistest vabastamises. Konkurentsi kahjustavaks loetakse igat riigi vahenditest kas otseselt või kaudselt antud majanduslikku eelist. Eelise välistab olukord, kus riik käitub nii nagu teeks seda samas olukorras sarnane turuoperaator (erainvestor).

TAT kohaselt tuleb kõik sisse ostetavad teenused hankida vastavalt riigihangete seadusele, mistõttu ei anna abi majanduslikku eelist teenuse osutajale.

Tegevuste 2.1 ja 2.3. raames kavandatavaid tegevusi võib kvalifitseerida riigiabi teatise punkti 31 alusel koolitusena töötajate oskuste suurendamiseks ja parandamiseks. Tegevuses 2.1. ja 2.3. on planeeritud üldist kõrghariduse kvaliteedi arendamist, sealjuures õppjõudude koolitamist ja koostööd, mida saab käsitleda riigi haridussüsteemi raames rahastatud haridusteenuse pakkumisena, mis ei ole majandustegevus.

Kriteerium **ei ole täidetud**.

5) abimeede moonutab või võib moonutada konkurentsi ja kahjustab kaubandust Euroopa Liidu riikide vahel

Toetus on riigiabina käsitletav ainult siis, kui selle andmine kahjustab või ähvardab kahjustada liikmesriikide-vahelist kaubandust. Kui abi tugevdab või parandab abisaaja positsiooni võrreldes tema konkurentidega, on tõenäoliselt tegemist kasvõi potentsiaalse konkurentsi moonutamisega. Konkurentsi moonutav mõju ei pea olema oluline või materiaalne. Mõju liikmesriikide-vahelisele kaubandusele võib esineda ka siis, kui abisaaja vahetult piiriüleses kaubanduses ei osale, kuid abi tõttu võib teiste liikmesriikide ettevõtjate turule sisenemine muutuda keeruliseks.

Toetusega liikmesriikide-vahelist kaubandust ei kahjustata ega ähvardata kahjustada, sest toetus on suunatud kõrgkoolidele tasemeõppe kvaliteedi tõhustamiseks ja Eesti kõrghariduse rahvusvahelise nähtavuse ja konkurentsivõime suurendamise eesmärgil. Välisüliõpilaste õppima asumine Eesti kõrgkoolides on kohaliku mõjuga, nn rahvusvahelistumist kodus, nad mitmekesistavad õpikeskkonda ja võimaldaksid Eesti üliõpilastel omandada rahvusvahelist kogemust Eestis õppides. Antava toetuse mõju ei ole selgelt vaadeldav konkurentsi ja kaubanduse eelisenähtav vahel.

Kriteerium **ei ole täidetud**.

Vastavalt ELi toimimise lepingu artikkel 107 lõikele 1 ei ole käesoleval juhul tegemist riigiabi andmisega, kuna toetuse andmise tingimustes ühegi plaanitud tegevusega ei anta abi ettevõtjatele ning see ei anna abi saajale ka mingeid majanduslikke eeliseid ega moonuta konkurentsi.

Eelnõu punkt 3 käsitleb, kuidas tegevuse elluviimisel jõutakse soovitud püsiva muutuseni ja ootuspäraste tulemusteni.

Toetuse andmise tingimuste tegevuste elluviimist ja oodatavate tulemuste saavutamist mõõdetakse meetmete nimekirja näitajatega ja TATi spetsiifiliste näitajatega. Meetmete nimekirja näitajate mõõtmismetoodika ja muu detailne info on leitav näitajate passidest (Rahandusministeeriumi seire juhendi lisa: 2021-2027 näitajate metoodika).

Näitajate metoodikat ja mõõtmise eest vastutajaid on kirjeldatud näitajate tabeli viimases veerus „selgitav teave“.

Meetmete nimekirja tulemusnäitajaks on „Õppe kvaliteedi arendamise projektid lõpetanud kõrgharidusasutuste arv“ (näitaja kood PSR24) ning väljundnäitajaks on „Õppe kvaliteedi arendamise projektides osalenud kõrgharidusasutuste arv“ (näitaja kood PSO26). Õppe kvaliteedi arendamise projektina käsitletakse vastava kõrgkooli esindajate osalemist 2.1. tegevustes, tegemist on unikaalsete asutuste kumulatiivse arvuga, kelle esindajad on alustanud kvaliteedi arendusprojektidega ja need projektid edukalt lõpetanud. Saavutustaset raporteerib elluviija kord aastas.

Punktis 2.1. nimetatud ühistegevuste elluviimise tulemusena on õppe kvaliteedi projektid lõpetanud kõrgkoolide arv 15 ning selle mõjul on paranenud kõrgkoolide õpetamissuutlikkus ja –paindlikkus. Eelkõige on paranenud õppejõudude õpetamisalased oskused toetades (uuendatud) õpiväljundite saavutamist (sh erinevate õppemetoodikate kasutamisel), põim- ja paindõppe läbiviimisel, on suurenenud kõrgkooli võimekus pakkuda digitehnoloogiliste lahenduste kaasabil kaasaegset õpet ja koolidele on loodud eeldused digiõppe arendamiseks.

Tegevuse tulemuseks on kvaliteedi arendamise projektide all mõeldud kindlal ajaperioodil (abikõlblikkuse perioodil) konkreetse kõrgkooli esindajate osalust nende vajadusi arvestavates koolitustegevustes, mis on kinnitatud iga-aastastes tegevuskavades ja mille eesmärgid kattuvad tegevuse 2.1. eesmärkidega. Raporteeritakse õppeasutust kui ühte arendusprojektis osalejat (unikaalset osalejat) kui vastava õppeasutuse mitu esindajat osalevad abikõlblikkuse perioodil mitmel koolitustegevusel vm arendustegevusel.

TAT spetsiifilised väljundnäitajad on seotud sisutegevustega ning nendele on püstitatud vahesihhtase 2026. ja sihttase 2029. aastaks.

Punktis 2.1. nimetatud ühistegevuste elluviimisena on õppe kvaliteedi arendamise projektides (mis on konkreetse kõrgkooli esindajate osalemine nende vajadusi arvestavates koolitus- ja arendustegevustes) osalenud 15 kõrgharidusasutust 2029. aastaks, tegevustes osalevate unikaalsete kõrgkoolide arvu loendatakse kumulatiivselt. Osalejate põhiseaduste arvu loetakse tegevuse/projekti alguse hetkest, seda raporteerib elluviija kord aastas. Algtase 2022. aastal on 0, vahesihhtase 2024. aastal on 13 kõrgkooli.

Punktis 2.2. nimetatud tegevuste elluviimise tulemusena on paranenud kõrgkoolide rahvusvaheline nähtavus, Eesti kõrgkoolid on parimate välisüliõpilaste värbamisel suutelised konkureerima regiooni ja Euroopa parimate kõrgkoolidega ning Eestis on tasakaalustatud ja kvaliteetne välisüliõpilaskond, kellele kõrgkoolid on loonud tingimused, mis toetavad välisüliõpilaste kaasamist ühiskonda, sh kontaktide loomist ettevõtete, eesti keele ja kultuuri õpet ning tööturule sisenemist.

Välisüliõpilaste osakaal magistriõppes peaks jääma terve perioodi jooksul stabiilselt mitte rohkem kui 18%. Loetakse magistriõppes õppivaid välisüliõpilasi, kes lõpetamise järgselt on kõige suurema tõenäosuse ja kvalifikatsiooniga spetsialistid Eesti tööturule. Eesti kõrgkoolid pakuvad magistri tasemel kõige rohkem ja mitmekesisemaid õppimisvõimalusi välisüliõpilastele, kuid võrreldes eelmise perioodiga, on stipendiumite võimalusi välisüliõpilastele piiratud. Kui eelmisel perioodil eraldati otsetoetusi kõrgkoolidele värbamisetevusteks, siis uuel perioodil see ei jätku. Pandeemia ja maailmas toimuvad sündmused on kahandanud välisüliõpilaste arvu Eestis, seepärast on Study in Estonia turundustegevuste jätkumine oluline, et hoida saavutatud taset. Allikas: EHIS

Punktis 2.3. nimetatud tegevuste elluviimise tulemusena kuuluvad kõik (6) Eesti avalik-õiguslikud ülikoolid rahvusvahelistesse koostöövõrgustikesse (nt Euroopa Ülikoolide võrgustik).

2023. aasta seisuga osales 5 ülikooli aktiivselt rahvusvahelistes koostöövõrgustikes, neist 4 Euroopa ülikoolide võrgustikes (Tartu Ülikool, Tallinna Tehnikaülikool, Eesti Kunstiakadeemia ja Tallinna Ülikool) ning Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia Euroopa muusikakõrgkooli ühendavas võrgustikus. Euroopa ülikoolide võrgustikuga¹⁸ liitumine on taotlusvoorupõhine, taotluskutse ja toetuse saajad avalikustatakse EK kodulehe vahendusel. Taotlusvoorud toimuvad reeglina kord aastas või üle aasta. Raporteerib elluviija kord aastas.

Eelnõu punktis 4 nimetatakse toetatavate tegevuste rakendusasutus ja -üksus.

Toetavate tegevuse rakendusasutus on Haridus- ja Teadusministeerium ning rakendusüksuse ülesandeid täidab Riigi Tugiteenuste Keskus.

Eelnõu punktis 5 käsitletakse elluviijat ja partnereid.

Tegevuste elluviijaks on Haridus- ja Noorteamet (Harno). Harno määratakse tegevuse elluviijaks, kuna Harno põhimäärusest tulenevalt on ameti peamiseks tegevusvaldkonnadeks hariduspoliitika ja noortepoliitika rakendamine, pädevus korraldada rahvusvahelist koostööd ja Eesti hariduse rahvusvahelist turundamist. Amet korraldab õigusaktide rakendamist ja oma pädevuse piires vastavat õigusnõustamist. Samuti on Harnol pikaajaline ESF programmide elluviimise ja rakendamise kogemus. Rahvusvahelistumise osakond jätkab Eesti kõrghariduse rahvusvahelise nähtavuse ja konkurentsivõime suurendamise tegevuste elluviimisega ning innovatsiooni- ja koostööosakonnas on olemas koolituste korraldamise kompetents juba eelmisest SF vahendite perioodist.

Toetatavate tegevuste 2.1. - 2.2. partnerid (edaspidi partnerid) on kõik Eesti ülikoolid ja rakenduskõrgkoolid. Toetatav tegevus 2.3. on suunatud vaid avalik-õiguslikele ülikoolidele, kellega sõlmitud halduslepingute kohaselt on ülikoolidel kohustus teha aktiivselt institutsionaalset rahvusvahelist koostööd ja osaleda Euroopa Ülikoolide võrgustikus. SF vahenditest toetatakse täiendavalt seatud eesmärkide täitmist.

Alategevuse 2.1 partner on ka Haridus- ja Teadusministeerium, sest kvaliteeditegevused on laiemad kui vaid õpetamispädevused. HTMil on poliitikakujundajana kohustus ette valmistada rahvusvahelistumise põhimõtted kõrgkoolidele ning Harnos puudub pädevus, mis kataks 2.1.

¹⁸ <https://education.ec.europa.eu/document/factsheet-european-universities-a-key-pillar-of-the-european-education-area>

tegevuse – vajalike digitehnoloogiliste lahenduste ühishanked, sh litsentside ja programmide piloteerimine, juurutamine jne.

Partnerite nimekiri võib aja jooksul muutuda. Partneriks saamise või väljaastumise taotlus esitatakse elluvijale ning muudatus kinnitatakse rakendusasutuse poolt.

Eelnõu punkt 6 täpsustab tegevuse sihtrühmad:

1. Eesti kõrgkoolide akadeemilised töötajad ja õpet toetavad spetsialistid (2.1. ja 2.2.);
2. Eesti kõrgkoolidesse õppima asuvad välisüliõpilased (sh sõjapõgenikud Ukrainast) ja väljaspool Eestit elavad eestlased (2.2.);
3. Eesti avalik-õiguslikud ülikoolid (2.3.).

Tegevuste mõju ulatus on kavandatud kõikidesse kõrgkoolidesse. Tegevuste positiivne mõju ei ilmne kohe, vaid järk-järgult vastavalt tegevuskavade elluviimisele. Toetuse andmise eesmärk on kõrgkoolide koostöö tõhustamise kaudu parendada õpetamissuutlikkust ja –paindlikkust ning kõrgkoolide rahvusvahelist nähtavust;

Eelnõu punktis 7 sätestatakse toetuse andmise tingimuste abikõlblikkuse perioodiks 01.06.2023 kuni 31.08.2029, tegevusi on planeeritud ellu viia järk-järgult, vastavalt Haridus- ja Teadusministeeriumiga iga-aastaselt kokkulepitavale tegevuskavale ja vajalikele uuendustele. Abikõlblikkuse periood kehtestatakse tagasiulatuvalt, sest tegevused 2.2 on jätkutegevus ning tegevused on jätkunud eelmise perioodi lõppedes, HTM-iga kooskõlastatud tegevusplaan on kooskõlas uue TATi eesmärkidega. Tegevused 2.1 ja 2.3. käivituvad alates 01.01.2024 ning kõikide tegevuste (2.1.- 2.3.) abikõlblikkuse periood lõppeb 31.07.2029.

Eelnõu punkt 8 määratleb tegevuste eelarve. TAT kogueelarve aastateks 2023-2029 on 14 014 294 eurot, sh Euroopa Sotsiaalfondist 9 810 006 eurot (70% kogumaksumusest) ja riiklik kaasfinantseering 4 204 288 eurot (30% kogumaksumusest). Omafinantseeringu kohustus puudub. Kolme alategevuse vahel jaguneb eelarve indikatiivselt järgmiselt:

- tegevuse 2.1. eelarve moodustab TATi kogueelarvest kuni 60%;
- tegevuse 2.2. eelarve moodustab TATi kogueelarvest kuni 14%;
- tegevuse 2.3. eelarve moodustab TATi kogueelarvest kuni 26 %.

Tegevuste planeerimisel ja eelarve mahtude arvestamisel on tuginetud varasemale kogemusele kulude tekkimisel ning arvestuslikele töömahtudele võttes sealjuures arvesse hinnangulisi kuluvajadusi väljundite loomiseks kavandatud tasemetel ja saavutatavaid tulemusi. Elluvijja horisontaalsed kulud on TATi ülesed ja võivad sisalduda kõikides tegevustes ning nende abikõlblikkuse periood on kuni 30.08.2029.

Rakendusasutus hindab alates 2025. a planeeritud tegevuste edenemist, sh tõhusust ja mõjusust, vahesihhtasemetega saavutamist, toetuse eelarve kasutamist, täpsustab tegevuste eelarve suurendamise, täiendavate tegevuste lisamise vajaduse ning kinnitab vajadusel uue eelarve.

Eelnõu punktis 9 tuuakse välja tegevuste abikõlblikud ja abikõlbmatud kulud koos viidetega asjassepuutuvatele õigusaktidele. Abikõlblikeks kuludeks loetakse käesolevas käskkirja Lisas nimetatud tegevuste elluviimiseks vajalikud kulud, mis vastavad Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruse nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused “ (edaspidi ühendmäärus) §-s 15 ning käesolevas käskkirja Lisas sätestatud tingimustele.

Abikõlblikud on järgmised punktis 2 nimetatud toetatavate tegevuste elluviimiseks vajalikud kulud:

- otsesed personalikulud, sh tegevuse õigeaegseks ja korrektseks elluviimiseks ehk projekti juhtimiseks, vastavalt ühendmääruse §-ile 16;
- kaudsed kulud 7 % ühtse määrana arvestatuna otsestest abikõlblikest kuludest, vastavalt ühendmääruse § 21 lõigetele 1 ja 3-6. Vastavalt ühendmääruse § 17 punktile 8 on kaudsed kulud abikõlblikud ainult lihtsustatud hüvitamisviisidest ühtse määra alusel. Ühtse määra rakendamisel ei tule tõendada ega esitada rakendusüksusele kaudsete kulude kuludokumente, kulude tasumist tõendavaid dokumente ega kulu aluseks olevaid arvestusmetoodikaid. Seetõttu ei kontrollita ka kaudsete kulude aluseks olevaid kulusid paikvaatluse ega projektauditi käigus. Samuti ei tule osalise tööajaga administreeriva personali üle pidada arvestust ega raamatupidamisarvestuses eristada ühtse määra alusel hüvitatud kaudseid kulusid.

Eelnõu punktis 9 on nimetatud muud abikõlblikud otsesed kulud. Kõrgharidusõppe kvaliteedi parendamisega seotud kuludest on abikõlblikud arendustegevuste sh koolituste, konverentside ja õpisündmuste ja nende korraldamisega seotud kulud, sh ruumirent, toitlustus, koolitajakulu (palk, välisriigi koolitaja majutus- ja sõidukulud), Üritustel osalemise ja/või korraldamise kuludena on mh abikõlblikud ka majutusega seotud kulud, kui ürituse terviklik korraldus on tellitud hankemenetluse teel ja sisaldab kõiki ürituse läbiviimiseks vajalikke kulusid, sh osalejate transpordi tellimist ja majutuskulusid. Kõrgkoolide üleste kvaliteediteemaliste ühistegevuste juures on abikõlblikud tegevustega seotud tugi-, juhend-, koolitus- ja õppematerjalide kulud: materjalide väljatöötamine ja ettevalmistamine sh ekspertide töötasud, materjalide tõlkimine ja toimetamine ning nende kättesaadavaks tegemine sh veebilehe kohandamine, uuendamine.

Lisaks kõrgkoolidele ühiseks kasutamiseks mõeldud õppetööd toetavate litsentside ja programmide hankimisele on abikõlblikud litsentside ja programmide piloteerimise, juurutamise, juhendmaterjalide väljatöötamise ja kasutajate koolitamise seotud kulud. Tarkvara soetamine hangete kaudu võimaldab suuremaid e-õppe valdkonna hankeid teha ülikoolidel ühiselt (koondada kompetents hangete kirjutamisel) ja saada paremaid pakkumisi litsentsidele, programmidele (nt Adobe), koolituskeskkondadele, eksamite monitoorimisplatvormidele (nt Proctorio) jne. Abikõlblikud on samuti infotehnoloogiliste lahenduste või digilahenduste, sh tehniliste konsultatsioonide ja analüüside kulu ning infosüsteemide ja veebilehtede loomise, arendamise, haldamise, arendamise ajal hooldusega seotud kulud ning tugi-, juhend-, koolitus- ja õppematerjalide (sh video- ja veebikoolituste ning materjalide) ning käsiraamatutega seotud kulud (sh litsentsi- ja autoritasud) koostamise, kujundamise, avalikustamise ja kirjastamise kulud.

Eesti kõrghariduse rahvusvahelise nähtavuse ja konkurentsivõime suurendamisega seotud muud otsesed kulud on järgmised: välislähetuste kulud; turundus- ning teavitus- ja kommunikatsioonitegevuste kulud (sh trükiste, videote, veebinaride, taskuhäältingute, kampaaniatega seotud kulud jne); tõlketööde-, trüki- ja kujundustööde kulud; hindamiste, uuringute, analüüside ja küsitluste kulud; tulemuste levitamise kulud ning vajadusel ka sisse ostetavate teenuste kulud.

Üle 10-miljonilise kogumaksumusega projekti puhul on abikõlblikud määruse „Perioodi 2021–2027 ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide vahendite andmisest avalikkuse teavitamine“ § 2 lõigetele 3 ja 4 vastava teavitusürituse korraldamise kulud.

Abikõlblikud on sihtrühmale ligipääsetavuse tagamisega seotud kulud.

Abikõlbmatud on kõik ühendmääruse § 17-s nimetatud kulud. Lisaks on abikõlbmatud hoonestatud ja hoonestamata maa, kinnisvara ja mootorsõiduki ost ning siseriiklikud lähetuskulud sh ametniku, teenistuja, töö-, töövõtu- või käsunduslepingu alusel projekti heaks teenust osutava või tööd tegeva isiku või projekti tegevuste elluviimisega seotud kolmanda isiku riigisisese lähetamise või liikumisega seotud sõidu- ja majutuskulud tegelike kulude alusel, välja arvatud eelnõu punktis 9.2.3.1. kirjeldatud väliriigi koolitaja sõidu- ja majutuskulud. Projekti heaks töötava personali, sh ametniku, teenistuja, lepingulise töötaja või kolmanda isiku riigisisese lähetamisega tekkivad sõidu- ja majutuskulud on summaliselt väikesed, kuid nõuavad abikõlblikkuse tõendamiseks ja kontrollimiseks suurt hulka dokumente, mis tähendab suurt halduskoormust nii toetuse saajale kui rakendusüksusele ning riski mitteabikõlblike abikõlbmatute kulude tekkimiseks. Hankemenetluse teel kogu ürituse, sh sõidu ja majutuse hankekulud on abikõlblikud hankelepingu alusel.

Kõik tehtavad kulutused peavad olema seotud läbiviidavate tegevustega ning kooskõlas seadusandlusega. Kulude abikõlblikkuse määratlemisel on lähtutud eesmärgist, et kõik tehtavad kulutused oleks seotud konkreetselt läbiviidavate tegevustega Abikõlblike kulude sätestamisel on lähtutud põhimõttest hoida nimekiri avatud, et võimaldada paindlikkust konkreetsete eesmärkide täitmiseks.

Eelnõu punktis 10 käsitletakse toetuse maksmise tingimusi ja korda.

Toetuse maksmine toimub vastavalt ühendmääruse §-dele 24–26, § 27 lõike 1 punktile 1 ja § 28 lõigetele 1 ja 3. Toetus makstakse tegelike kulude alusel vastavalt ühendmääruse § 27 lõike 1 punktile 1 ning ühtse määra alusel vastavalt § 28 lõikele 3. Makse aluseks olevaid dokumente ja tõendeid esitatakse vähemalt kord kvartalis, kuid mitte sagedamini kui üks kord kuus. Lõppmakse saamiseks esitatakse makse aluseks olevad dokumendid koos TAT lõpparuandega. Lõppmakse tehakse pärast TAT tingimuste ja kohustuste täitmist ning lõpparuande kinnitamist rakendusüksuse poolt.

Eelnõu punktis 11 on nimetatud elluviija ja partnerite kohustused. Elluviijale kohalduvad ühendmääruse §-des 10 ja 11 sätestatud kohustused.

Lisaks on elluviija kohustatud:

- korraldama TATi juhtimisega seotud tegevused sh tegevuste planeerimise, aruandluse, täiendavate analüüside tellimise, ekspertrühmade töö korraldamise, tulemuslikkuse hindamise jne;
- kinnitama TATi elluviimisega seotud korrad ja juhendid kahe kuu jooksul peale TATi käskkirja kinnitamist või vajadusel kahe kuu jooksul peale TATi muudatuste kinnitamist;
- koostama ja esitama rakendusüksusele TATi järgmis(t)e eelarveaasta(te) tegevuste kirjelduse (tegevuskavad) ja eelarve kulukohtade kaupa kooskõlastamiseks ja kinnitamiseks hiljemalt jooksva aasta 20. novembriks, erandina TATi käivitamisel kolme kuu jooksul pärast TATi käskkirja kinnitamist;

- tegevuse 2.1 tegevuskava koostamisel kaasab ja arvestab elluviija kõikide kõrgkoolide ja HAKA sisendiga, tegevuse 2.2. tegevuskava koostamisel kõikide kõrgkoolide sisendiga ning tegevuse 2.3. koostamisel kõikide avalik-õiguslike ülikoolide sisendiga;
- esitama punktis 11.1.2 ja 11.1.3 nimetatud dokumendid peale nende kinnitamist viie tööpäeva jooksul rakendusüksusele infoks;
- esitama rakendusasutuse nõudmisel TAT eelarve jagunemise aastate kaupa;
- viima tegevusi ellu vastavalt kinnitatud tegevuste kirjeldusele, ajakavale ja eelarvele;
- esitama rakendusüksusele järgneva eelarveaasta väljamaksete prognoosi 15. jaanuariks; esimese eelarveaasta väljamaksete prognoos tuleb esitada hiljemalt kolme kuu jooksul pärast TAT kinnitamist. Juhul, kui maksetaotlus erineb rohkem, kui 25% võrra esitatud prognoosis, on elluviija kohustatud esitama korrigeeritud prognoosi järele jäänud eelarveaasta osas.

Elluvijale kohalduvad ühendmääruses § 41 lõige 1 punktis 18 sätestatud kohustused.

Elluviija on kohustatud tagama kõikides projektiga seotud tegevustes nii füüsilise kui ka digitaalse ligipääsetavuse nelja peamise puudeliigi suhtes.

Partner peab täitma lisaks TAT-s nimetatud tegevustega seotud kohustustele ühendmääruse §10 lõige 1 punktides 2-6, 8-9 ja 13-15 ja §11 nimetatud kohustusi.

Elluvijaga ja partnerid järgivad riigihanke korraldamisel riigihangete seadust.

Eelnõu punktis 12 sätestatakse elluviija kohustused seoses regulaarse aruandluse ning tegevuste elluviimise seirega, sh vahearuanete ja lõpparuande esitamise kohustus, tähtajad ning nende menetlemise kord. Korrapäraselt esitatud aruanded aitavad jälgida TAT tegevuste edenemist ja tulemuste saavutamist ning võimaldavad vajaduse korral juhtida tähelepanu vajakajäämistele ja teha tegevuste elluviimises õigeaegseid muudatusi. Aruanded esitatakse rakendusüksusele struktuuritoetuse registri e-toetuse keskkonna kaudu seal kasutataval vormil. Lõpparuanne ei erine oma olemuselt vahearuanetest, kuid selles tuleb lisaks tavapärasele infole analüüsida põhjalikumalt ellu viidud tegevuste mõju Haridusvaldkonna arengukava 2021-2035 eesmärkide saavutamisele ning seotud „Eesti 2035“ sihtide saavutamisele ja puutumust omavate horisontaalsete põhimõtete edendamisele. Kui viga registri töös takistab aruande tähtaegset esitamist, loetakse esitamise tähtajaks esimene tööpäev peale vea kõrvaldamist, sellisel juhul rakendusüksus teavitab elluviijat registri töö taastumisest.

Toetuse saaja on kohustatud täitma teavitamisnõudeid vastavalt Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruses nr 54 „Perioodi 2021–2027 ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide vahendite andmisest avalikkuse teavitamine“ sätestatud nõuetele.

Kuna tegemist on üle 10 miljoni suurusega projektiga, peab toetuse saaja korraldama teavitamisürituse, mis vastab teavitamise määruse § 2 lõigetele 3 ja 4.

Eelnõus ei kohaldu ESF+ tegevustes osalejatele andmekorje kohustust lähtuvalt ESF+ määrusest 2021/1057 ja selle lisast 1, sest planeeritud tegevused (õpisündmused akadeemiliste ja õpet toetavate töötajate oskuste parendamiseks) ei kesta prognoosi kohaselt kauem kui 32 akadeemilist tundi osaleja kohta ja ESF+ andmekorje juhendi kohaselt ei tule sellisel juhul ühiste näitajate andmekorjet teostada.

Eelnõu punktis 13 on käsitletud finantskorrektsiooni tegemise alused ja kord. Finantskorrektsiooni otsus tehakse ja toetus nõutakse tagasi vastavalt ÜSS2021_2027 §-dele 28–30 ja ühendmääruse §-dele 37–39.

Eelnõu punktis 14 on käsitletud vaiete lahendamine. Vaidemenetlus viiakse läbi vastavalt ÜSS2021_2027 §-dele 31 ja 32. Nimetatakse rakendusasutuse ja rakendusüksuse otsuse või toiminguga vaide menetleja.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusega

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega. Käskkirja koostamisel on arvestatud järgmiste Euroopa Liidu õigusaktidega:

- 1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1057, millega luuakse Euroopa Sotsiaalfond+ ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1296/2013;
- 2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1060, 24. juuni 2021, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid.

4. Käskkirja mõjud ning vastavus üldiste rakenduskava valikukriteeriumitega

Tegevuste elluviimisel arvestatakse horisontaalsete põhimõtete: keskkond ja kliima, tasakaalustatud regionaalareng ning sooline võrdõiguslikkus, võrdsed võimalused ja ligipääsetavus. Lähtuvalt Vabariigi Valitsuse 12. mai. 2022. a määruse nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused“ § 41 lõikest 1 punktist 7 kehtestatakse asjakohasel juhul nõuded, mille kohaselt ei tekitata Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (ELT L 198, 22.06.2020, lk 13–43), artiklis 17 nimetatud olulist kahju ühelegi artiklis 9 sätestatud keskkonnaeesmärgile.

Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava DNSH (ingl.k. *do no significant harm* ehk ei kahjusta oluliselt) analüüsist lähtuvalt ei tuvastanud sekkumisel potentsiaalselt olulist kahju keskkonnaeesmärkidele ning seega täiendavate nõuete kehtestamiseks puudub vajadus. Toetuse andmise tingimuste koostamisel on arvestatud Euroopa Liidu põhiõiguste hartas ja puuetega inimeste õiguste konventsioonis sätestatuga. Vastav analüüs on seletuskirjale lisatud.

Tegevuste eeldatav mõju horisontaalsetele põhimõtetele

Rahastatavate tegevuste eeldatav mõju horisontaalsetele põhimõtetele on vähemalt neutraalne või soodustav. See, kas ühe või teise tegevuse raames viiakse ellu tegevusi, mis avaldavad horisontaalsetele põhimõtetele positiivset mõju, selgub elluviimise käigus. Kuna valdavalt toetatakse tegevuste raames kõrghariduse kvaliteedi tõstmist, siis eelduste kohaselt on tegemist positiivse mõjuga. Tegevuste elluviimisel tuleb elluvijal järgida kavandatavate tegevuste mõju horisontaalsetele põhimõtetele nagu tasakaalustatud regionaalareng, sooline võrdõiguslikkus,

võrdsete võimaluste tagamine ja ligipääsetavus. Alljärgnevalt on kirjeldatud võimalikke kokkupuutekohti horisontaalsete põhimõtetega.

TAT kooskõla Eesti pikaajalise arengustrateegia aluspõhimõtete ja sihtidega

TAT mõjutab:

Regionaalareng x jah ei

TAT-i tegevused panustavad regionaalarengusse. Tegevuste elluviimisel arvestatakse piirkondlike erisustega.

Regionaalse arengu tegevuskava (RETK) määratleb olulisemad piirkondade vahelist ebavõrdsust väljendavad regionaalse arengu juurprobleemid, mis on omakorda seotud „Eesti 2035“ strateegiliste sihtidega. „Eestis 2035“ ühe sihina on kirjeldatud, et Eestis elavad arukad, terved ja tervist hoidvad inimesed, kus inimeste teadmised ja oskused viiakse kokku tööturu vajadustega ja luuakse võrdsed võimalused tööturul ning tagatakse tööturu regionaalne tasakaalustatus.

Meetme regionaalne mõju avaldub kõrgkoolide kolledžite regionaalse paiknemise ning nende kui kohalike kompetentsikeskuste rolli kaudu, mis vähendab piirkondade vahelist ebavõrdsust. Asetemine eri piirkondades võimaldab kõrgkoolidel ja nende kolledžitel teha kohalike ettevõtete ja omavalitsustega koostööd, mis aitab edendada kohalikku elu ja piirkonna majanduskasvu. Eelkõige just ülikoolide regionaalsetel kolledžitel ja rakenduskõrgkoolidel on oluline roll välisüliõpilaste/vilistlaste suunamisel piirkondades tegutsevate tööandjateni ning kaudselt toetavad Eesti eri piirkondade majandusarengut ja konkurentsivõime tõusu.

Kõrgkoolid paiknevad enamjaolt Tallinnas ja Tartus. Seetõttu areneb peamiselt linnapiirkondade potentsiaal ja võimekus, kuid osadel ülikoolidel on ka regionaalsed õppekohad / kolledžid (nt Tallinna Tehnikaülikool, Tartu Ülikool). Juhul kui tegevuste kaudu toetatakse nt koostööd Balti ja Põhjala piirkonna partneritega, toetatakse piiriülest piirkondade koostööd ja sidustatust, kuid eesmärgiks ei ole mõne konkreetse piiriülese koostöö soodustamine, partnerite valik tuleneb tegevuse eripärast ning vajadustest. Motiveeritud välisüliõpilaskandidaatide saamiseks teevad kõrgkoolid koostööd.

Meede toetab Eesti kõrgkoolide rahvusvahelist koostööd, soodustab Euroopa Ülikoolide võrgustike ja Study in Estonia tegevuste toel sisenemist rahvusvahelistele turgudele, suurendades nii sidusust EL siseturu ja EL kui regiooni arenguga. Mõju avaldub ka Eesti konkurentsivõime üldises kasvus rahvusvahelise hariduskoostöö kaudu ülejäänud Euroopaga.

Keskkonnahoid ja kliima x jah ei

Perioodi 2021-2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava DNSH analüüsi kohaselt ei põhjusta meede olulist kahju kliima- ja keskkonnanäesmärkide saavutamisele ning seega puudub vajadus täiendavate leevendusmeetmete kehtestamiseks. TAT tegevuste elluviimisega kaasneb kaudne positiivne mõju keskkonnanahoiu ja kliima eesmärkidele. Koolituste, seminaride jm sündmuste läbiviimisel järgitakse keskkonnahoidlike sündmuste korraldamise juhendit Keskkonnateadlikkus¹⁹.

¹⁹ Juhend „Keskkonnateadlikkus“. Kättesaadav: <https://kliimaministeerium.ee/keskkonnateadlikkus>

Toenäoline on (õpi)keskkonnaga seonduvate koolituste ja arendustegevuste läbiviimine kõrgkoolides, samuti osalus Euroopa Ülikoolide võrgustike raames keskkonna- ja kliima teemalistes ühisalgatustes või partnerlustes.

Kas TAT-d viivad osaliselt või täielikult ellu sotsiaalpartnerid või vabaühendused? Jah x ei

Võrdsed võimalused x jah ei

Toetatavatel tegevustel on toetav mõju vähemusrühmade võrdsete võimaluste edendamisele. Sekkumise ettevalmistamisel ja rakendamisel võetakse arvesse võimalikku mõju vähemusrühmade võrdsete võimaluste edendamisele ja kaasamisele ning vajaduse korral kohandatakse tegevusi seal, kus asjakohane. Õppejõududele pakutakse koolitusi pädevuse tõstmiseks mitmekultuurilises õpikeskkonnas õpetamiseks ja erivajadusega õppuritele sobiva õpikeskkonna loomisel. Üheks sihtrühmaks on ka Eestis elavad välismaalased, sh Ukraina sõjapõgenikud. Muuhulgas toetatakse tegevusi, mis aitavad neid tööturule siirdumisel ja Eesti ühiskonda lõimumisel. Loodav uudisvoog ja infomaterjalid peavad olema kooskõlas võrdse kohtlemise põhimõtetega.

Sooline võrdõiguslikkus x jah

Toetatavatel tegevustel on soolise võrdõiguslikkuse edendamisele toetav mõju. Sekkumise ettevalmistamisel ja rakendamisel võetakse arvesse võimalikku mõju soolisele võrdsusele ning vajaduse korral kohandatakse tegevusi seal, kus asjakohane. Tegevused toetavad naiste ja meeste võrdõiguslikkust hariduses, teaduses ja tööturul, soodustades mõlemast soost inimeste tegevustes osalemist, tõstes nende kvalifikatsiooni ja konkurentsivõimet tööturul. Teabe jagamisel arvestatakse erinevast soost sihtrühmade vajaduste ja ootustega, sh pakutavate teenuste kohta info jagamisel. Info vahendamisel arvestatakse erinevate sihtrühmade info tarbimise harjumustega, infot edastatakse erinevates keeltes jne Loodav uudisvoog ja infomaterjalid peavad olema kooskõlas soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise põhimõtetega.

Ligipääsetavus x jah ei

Kõigi tegevuste elluviimisel peab arvestama ligipääsetavuse põhimõtete täitmisega parimal võimalikul viisil. Näiteks koolituse läbiviimiseks sobiva koha valikul tuleb jälgida, et koht oleks ligipääsetav liikumis-, nägemis- ja kuulmispuudega inimestele, ajutise või muu erivajadusega inimestele ja eakatele. Juhul, kui koolitus toimub välisriigis ning koolituse korraldaja on välisriigi asutus, tuleb asjakohasel juhul veenduda, et koolituse toimumise asukoht on koolitatava jaoks ligipääsetav. Samuti tuleb tagada ligipääsetavus informatsioonile ja kommunikatsioonile, nii füüsiliselt kui ka digitaalselt, kus see on asjakohane ja toetab tegevuste eesmärkide elluviimist.

Kaasaegseid digitehnoloogilisi võimalusi kasutades saab vähendada probleeme, mis on seotud füüsilise ligipääsetavusega aga ka ligipääsetavusega informatsioonile. Koolituse pakkumisel täielikult e-õppena või virtuaalse kontaktõppena võimaldab ligipääsu neile sihtrühmadele, kellele füüsiline keskkond on takistuseks.

Teavitustegevus x jah ei

Teavitustegevuste raames edastatav informatsioon on kõikidele inimestele kättesaadav. TAT ettevalmistamisel ja rakendamisel tagatakse, et inimese ea, erivajaduse või muu eristuva vajaduse tõttu ei diskrimineerita ühtegi TAT sihtrühma liiget. Koolitustel, teabepäevadel,

turundusüritustel ning muudel üritustel jäetakse piisavalt aega küsimustele vastamiseks, et aidata osalejatel kinnistada kuuldu nendele sobivas tempos. Samuti tehakse enne üritusi kindlaks, milliseid erilahendusi osalejaid vajavad ning need tagatakse võimalusel.

TAT kõik tegevused on planeeritud sihtrühmale sobivaimal viisil (nt kommunikatsioonikanalite valikul, info- ja teabepäevade kohtade valikul lähtutakse sellest, et sihtrühma kuuluvad inimesed võivad olla liikumis-, nägemis- või kuulmispuudega) ning seejuures tähtsustakse koostööd eri huvi- ja sidusgruppidega. TAT-s nimetatud tegevuste elluviimisel jälgitakse, et liikumispuudega inimestel oleks tagatud ligipääs ürituse asukohale/ruumile. Virtuaalse sündmuse puhul tehakse erilahendusi kõikidele soovijatele, kui neil on vaja abi sündmusest osa võtmisel.

5. Käskkirja kehtivus

Käskkirja rakendatakse tagasiulatuvalt 1. juunist 2023. a.

6. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Siseministeeriumile, Sotsiaalministeeriumile, Kliimaministeeriumile ja Riigikantseleile ning arvamuse avaldamiseks Haridus- ja Noorteametile, Rektorate Nõukogule, Rakenduskõrgkoolide Rektorate Nõukogule, Eesti Üliõpilaskondade Liidule ning Riigi Tugiteenuste Keskusele. Eelnõule esitatud arvamused ja kooskõlastused on kajastatud seletuskirja lisa 3.

Margus Haidak
kõrg- ja kutsehariduspoliitika ning elukestva õppe osakonna juhataja

Lisad:

Lisa 1 Põhiõiguste hartaga ja puuetega inimeste õiguste konventsiooniga arvestamise kontrollleht

Lisa 2 Riskihindamise tabel

Lisa 3 Kooskõlastustabel